

Verme im!

Reykjavícky diecézny biskup Mons. Tencer vyzval synodálnych otcov, aby verili mladým

str. 4

Doctor subtilis

Pred 710 rokmi zomrel jeden z najväčších filozofov a teológov bl.

Ján Duns Scotus

str. 12

Frankfurtská škola

Frankfurtská škola predstavuje víťazstvo ideológie nad zdravým rozumom

str. 16

Ucho ihly je dané

Podľa nedávnych štatistik sa až dve tretiny obyvateľov Slovenska hlásia ku katolicizmu. No hovorí sa, že štatistika je presná veda s nepresnými číslami, a tak štatistiky sú jedna vec, realita druhá. Stačí len preosiať tie dve tretiny hlásiacich sa ku katolicizmu, hoci aj cez sitko s veľkými okami, a boli by sme dosť prekvapení, ako by sa percentá zmenili.

A práve o veľkost' ôk ide. Či biblicky povedané – o ucho ihly, cez ktoré by mala prejsť ťava (porov. Mk 10, 25). A tu nastáva problém. Namiesto toho, aby sme Ježišov príklad brali *expressis verbis*, výslovne a jednoznačne, začíname riešiť veľkost' ucha a rozmer ťavy. Gilbert K. Chesterton hovorí o obrátení sa o pomoc na priemyselníkov a zoologov. Priemyselníci by sa malipokusíť vyrobiť ohromnú ihlu, aby jej uchom ako pod víťazným oblúkom mohla pohodlne prejsť ťava, a zoologovia by zasa mali vyšlachtiť plemeno drobnučkých tiav, aby neboli nijaký problém s prechodom cez ucho superihly. Súčasní tzv. progresívni teológovia a veriaci to dokonca začali nzývať „*vstup Cirkvi do moderných čias*“, pretože ako hovorí rakúsky knaz a predstaviteľ nemeckého pokrokového prúdu v Katolíckej cirkvi Paul Zulehner „*Katolícka cirkev sa oneskoruje o tristo rokov za moderným svetom*“.

Slovník súčasného slovenského jazyka (SSSJ) definuje slovo *moderný* ako „*vziahujúci sa na súčasnosť; zodpovedajúci požiadavkám dneška; vyhovujúci požiadavkám súčasného veku*“. A práve tu narazila kosa na kameň. Ježišovo učenie totiž „*požiadavkám dneška a súčasnemu veku*“ nevyhovuje. Je privel'mi rigorózne a pre „*súčasný vek*“ privel'mi nepohodlné. Možno aj preto sa už nehovorí

Ladislav Záborský: *Cesta k Bohu*

o hriechoch ľudí, ale o ich zraneniaci; už sa neodvoláva na morálku, ale na pokrok. Asi aj preto sa tzv. progresívni veriaci hlásia „*k príbehu Ježiša z Nazaretu*“, no nie k jeho učeniu, a sú „*ochotní kriticky prehodnocovať aj tie dogmy, ktoré sú považované za nemenné a k takému kritickému prehodnocovaniu, ktoré by lepšie reflektovalo realitu 21. storočia, vyzývame aj d'alších*“ (FB, 4. 7. 2018).

Takéto povrchné primkýnanie sa k súčasnému svetu je však odmietaním vitálneho výlenenia sa do sveta. Je to skôr poslúžiť si svetom, než slúžiť svetu. A to je vzhladom na Boha a ľudí jednoducho – podvod. Ako dôkaz stačí fragment z Ježišovej reči na vrchu: „*Kým sa nepomnie nebo a zem, nepominie sa ani jediné písmeno, ani jediná čiarka zo Zákona*“ (Mt 5, 18). A tých, čo sú „*ochotní kriticky prehodnocovať aj tie dogmy, ktoré sú považované za nemenné*“, Ježiš varuje:

„*Kto by teda zrušil jediné z týchto prikázani, čo aj najmenšie, a tak by učil ľudí, bude v nebeskom kráľovstve najmenší*“ (Mt 5, 19).

Dvetisícročná existencia Cirkvi je do-statočný dôkaz jej nadčasového učenia. Podľa SSSJ slovko *nadčasový* znamená „*zachovávajúci si aktuálnosť, pravdivosť; stály, nemenný, trvalý*“. Azda naj-výstižnejšie znies vysvetlenie „*zachovávajúci si istú výnimočnosť bez ohľadu na plynutie času*“. Takéto učenie stojí nad všetkými politickými a spoločenskými izmami. Zried'ovaním neupravuje evanjelium na „*požiadavky dneška*“, ale nad štatistiky kladie Ježišovu jasné požiadavku: „*Kto chce ísiť za mnou, nech zaprie sám seba, vezme svoj kríž a nasleduje ma*“ (Mt 8, 34).

A potom naozaj nezáleží na veľkosti ucha ihly či ťavy.

PAVOL PRIKRYL

Časopis VOX
bude od roku 2019 vychádzať
ako mesačník,
ale s rozšíreným počtom strán.

Objednajte si mesačník
VOX

Viac informácií na www.prikryl.sk/vox/

Úctyhodní svätí, učte ma!

Svätá Anna, nauč ma láske k tvojej dcére Márii.

Svätá Mária, nauč ma, aby som sa stále viac stával hodným prisľúbení Kristových.

Svätý Jozef, nauč ma čnosti mlčania.

Svätý Daniel, nauč ma múdrosti.

Svätý Michal, nauč ma premáhať diabla.

Svätý Ján Krstiteľovi, nauč ma umŕtvovanie.

Svätý Ján, miláčik Pána, nauč ma čistej láske k Ježišovi.

Svätý Peter, nauč ma vernosti.

Svätý Pavol, nauč ma horlivosti za spásu ľudí.

Svätý Tomáš apoštol, nauč ma prekonávať pochybnosti.

Svätý Šimon z Cyrény, nauč ma láske ku krízu.

Svätá Veronika, nauč ma súcitu s trpiacimi.

Svätá Mária Magdaléna, nauč ma lútosti.

Svätý Dismas, nauč ma, ako sa votriek do raja.

Svätá Agnesa Rímska, nauč ma čistote.

Svätá Mária Goretti, nauč ma odolávať pokušeniu.

Svätý Hieronym, nauč ma láske k *Svätému písmu*.

Svätá Monika, nauč ma vytrvalosti v modlitbe.

Svätý Augustín, nauč ma úcte k matkinej modlitbe.

Svätý František Borgio, nauč ma pohŕdaniu pozemskými marnosťami.

Svätý František Saleský, nauč ma stálemu úsmevu.

Svätý František z Assisi, nauč ma pokore.

Svätý František Xaverský, nauč ma horlivosti pre misie.

Svätý Filip Neri, nauč ma radosti.

Svätý Tomáš More, nauč ma držať hlavu hore.

Svätý Anton, nauč ma nachádzať svätosť.

Svätý Paschal, nauč ma láske k Najsvätejšej sviatosti.

Svätý Václav, nauč ma láske ku svätej omši.

Svätý Ján Maria Vianney, nauč ma úcte k svätému kňazstva.

Svätý Tomáš Akvinský, nauč ma láske ku kontemplácii Boha.

Svätý Albert Veľký, nauč ma láske k nebeskej múdrosti.

Svätá Alžbeta Uhorská, nauč ma lámať chlieb hladným.

Svätý Kamil, nauč ma trpežlivým návštevám chorých.

Svätý Ján Bosco, nauč ma láske k mládeži.

Svätá Margita Márie Alacoque, nauč ma láske k Najsvätejšiemu Srdcu.

Svätá Terézia od Dietľa Ježiša, nauč ma vážiť si malých vecí

a ako všetko konáť na čest a slávu Božiu.

Amen.

(*The Vatican II weekday missal*)

Reykjavícky diecézny biskup Mons. Tencer vyzval synodálnych otcov, aby verili mladým

Vermi im!

V nedel'u 28. októbra sa skončilo 15. riadne generálne zhromaždenie Biskupskej synody na tému *Mladí, viera a rozlišovanie povolania*. Na synode sa zo Slovenska zúčastnili arcibiskupi Ján Babjak a Stanislav Zvolenský a mladá laička Viktoria Žolnová. Neboli to však jediní Slováci – Konferenciu biskupov Škandinávie zastupoval slovenský biskup Reykjavíku Mons. Dávid Bartimej Tencer, OFM Cap.

Mons. Tencer sa na Biskupskej synode zúčastnil prvý raz v živote. Zvolenú tému považuje za nesmierne dôležitú, pretože „mládež, pastorácia mládeže a práca s mládežou, to je to, čím žije každá jedna farosť“.

ZRNKÁ ZLATA

„Je to veľmi dobrá skúsenosť, byť tu, počúvať druhých a byť pri tom, keď sa voľačo vytvára aj do budúcnosti,“ povedal Mons. Tencer pre Rádio Vatikán. Každý z biskupov prišiel na synodu počúvať ostatných a ponúknutim aj svoje skúsenosti, a tak Mons. Tencer chápe synodu ako priestor vzájomného podeľenia sa: „Usiloval som sa pripraviť to, čo mi najväčšmi ležalo na srdci, a to čo najlepšie. A som presvedčený, že každý jeden z biskupov postupoval presne takto isto. To znamená, aj oni priniesli to najlepšie, čo im najväčšmi na srdci ležalo. Bolo nás tam okolo tristo, to znamená, že tristo ľudí povedalo to, čo ich v zmysle témy trápi, čo vidí ako

najdôležitejšie. Narobil som si toľko poznámok, že z toho budem ešte niekoľko rokov žiť.“

Podnet zo synodálnych diskusií si Mons. Tencer roztrieď, aby si preosiate „zrnká zlata“ priniesol naspäť do Reykjavíku. Medzi tým, čo ho zvlášť osloвило z prejavov iných biskupov, spomienul kardinála Tagleho, ktorému pri rozprávaní príbehu jedného mladého človeka, s ktorým sa stretol, vypadli slzy. „Musí byť v tom našom vystupovaní cítiť aj tento cit,“ povedal Mons. Tencer. Podľa neho by mala mládež cítiť aj zo strany starších, že ich „majú tak radi ako otcovia svoje deti. A potom, že by sme sa nebáli ich nielen karhať, ale že by sme sa nebáli ich nadchnúť“.

TÁ DNEŠNÁ MLÁDEŽ...

Východiskom pre budúnosť by podľa neho mala byť skôr dôvera ako strach: „Keď som čítal prípravný dokument, mal som taký dojem, akoby z neho bolo cítiť určitý strach. Strach z budúcnosti, že čo tu už len bude, ako to prezijeme,

ako to prežije Cirkvena mládež. A preto svoj príspevok zameral na dôveru: „Viac ráz som si prešiel dokument a zistil som, že dôvera sa tam spomína len dvanásť ráz. Z toho desať ráz je dôvera v Bohu, dôvera v Duha Svätého, dôvera v Cirkvenu. Jeden raz je to ako nedôvera a jeden raz ako ,mali by sme aj tým mladým dôverovať“. Tak sa mi to videlo predsa len trošku málo. A tak vyzval synodálnych otcov: „Nebojme sa im veriť!“

V svojom vystúpení si biskup Tencer trúfol pred synodálnymi otcami aj „zaprórakovat“: „Za tridsať rokov tu už mnogi z nás nebudú, už budeme v Abrahámovom lone. No napriek tomu Cirkvena pôjde ďalej, napriek tomu bude obľúbená, napriek tomu bude ďalej tým mystickým telom Kristovým a bude vedená novými biskupmi, bude nový pápež, budú noví knazi, noví reholníci, noví rodičia. A zaujímavé je, že či im teraz veríme alebo neveríme, aj tak to budú oni. Z ich generácie budú nový pápež, noví biskupi, noví knazi, noví rodičia. Tak isto sa aj oni budú trápiť so svojimi deťmi a tiež budú hovoriť, že tá dnešná mládež, to už nie je to, čo bývalo.“

RIEŠENIA SÚ BLÍZKO

„Prínos a závery synody je potrebné vidieť v prepojení na život Cirkvi na konkrétnom mieste. Teraz je už na každom jednom farárovi či na malom spoločenstve, čo robiť, lebo oni vedia, v akej situácii sú,“ vysvetľuje biskup Tencer. Zároveň upozorňuje, že riešenie treba hľadať doma, „nie na druhom konci sveta“: „Pán Boh nie je zákerák! Keď je problém, tak je riešenie určite blízko.“ Ako príklad uviedol skúsenosti afričských misionárov, že protilátku na jedovaté uštipnutie hadom sa často nachádza v rastline, ktorá v danej lokalite rastie: „Aj riešenie na islandskú zimu sa skrýva pod nohami, vo využití termálnych prameňov. Podobne to však platí aj v Cirkvi.“

Kedže synoda je aj miestom stretnutí, tak reykjavícky biskup označil za „čerešničku na torte“ to, že pri generálnej audiencii mohol Svätému Otcovi osobne predstaviť skupinu svojich „diecezanov“. Tí prišli do Vatikánu na pút pri príležitosti 50. výročia založenia reykjavíckej diecézy. „Ich počet 70 predstavuje skoro jedno percento celej diecézy. A kto to môže povedať, že jedno percento diecézy odišlo na pút?“ dodal s úsmevom Mons. Tencer.

-pjpč-

Prior komunity v Taizé brat Alois odporúča pozornejšie počúvať, čo mládež hovorí

Odhodlanie na zmenu

Snímka: KT

Na nedávno sa skončenej Biskupskej synode sa zúčastnil ako špeciálny host' prior ekumenickej komunity v Taizé brat Alois Loeser (na snímke).

Účasť priora komunity v Taizé na synode, aj keď bez hlasovacieho práva, bola prirodzená. Kým väčšina kostolov v západnej Európe žíva prázdnotou, malá burgundská obec Taizé prežíva úplne protikladnú skúsenosť – od februára do polovice októbra tam týždenne prúdia dve až štyri tisícky mladých ľudí s jediným cieľom – hľadať v tichu modlitby zmysel svojho života.

SKLAMANIE Z POLITIKY

Brat Alois v nijakom prípade nehodnotí synodu ako „pestovanú nudu“, ako sa bol vyjadril jeden z účastníkov, ale za dôležitú „výmenu názorov“: „Bol tam rad veľmi dobrých a statočných vystúpení rôznych biskupov, ktorí požadovali zmeny v Cirkvi, aby sa mohla lepšie ujať mladých ľudí. Práve synoda poskytla príležitosť uvedomiť si zmeny v živote súčasnej mládeže.“

V porovnaní s tým, čo bolo pred tridsiatimi alebo štyridsiatimi rokmi, nastal posun smerom k rozvoju duchovného života. „Všímame si to medzi mladými, ktorí prichádzajú do Taizé. Mladí skutočne túžia po modlitbe, chcú zakúsiť, čím je modlitba, objaviť osobný vzťah ku Kristovi, žiť svojou vierou,“ hovorí brat Alois.

V poslednom desaťročí prišlo aj k novému záujmu mladých o sociálne a politické otázky. Mladých ľudí sklamala veľká politika, väčšmi sa zaujímajú o politiku na lokálnej úrovni, zaoberajú

sa vecami vo svojom najbližšom okolí, ako sú napríklad jedálne pre chudobných. Chcú sa tam angažovať. Podľa brata Aloisa „je to znamenie nádeje, ktoré si veľkí politici neuvedomujú“.

PREŽÍVANIE OSAMELOSTI

Za jednu z vážnych zmien v živote mládeže označil brat Alois jej isté prežívanie osamelosti: „Ti, ktorí prichádzajú do Taizé, nám často hovoria, že sú vo farských spoločenstvách sami, že všade prevažujú starší ľudia. Napriek tomu ich však povzbudzujeme, aby v miestnych cirkvách utvárali malé skupinky, a tak mohli pokračovať v hľadaní spoľačne s cirkevným spoločenstvom.“

Treba zorganizovať stretnutia na národnej a diecéznej úrovni, kde by sa reflektoval obsah záverečného dokumentu, a vyjst' na cestu približujúcu Cirkev súčasnému mladému človeku.

Aj preto považuje za hlavný plod tejto synody „veľké odhodlanie biskupov na nápravu“: „Počas celého synodálneho procesu počuli biskupi od mladých ľudí, že sa mladým Cirkev veľmi vzdiaľila. Teraz sú biskupi odhodlaní na zme-

nu, chcú byť blízko mladým.“ Toto odhodlanie na nápravu by sa malo podľa brata Aloisa premeniť na konkrétnu činnosť na lokálnej úrovni: „Je potrebné zorganizovať stretnutia na národnej a diecéznej úrovni, kde by sa reflektoval obsah záverečného dokumentu, a vyjst' na cestu približujúcu Cirkev súčasnému mladému človeku.“ Dokonca sa obrátil na zhromaždených biskupov s prosbou: „Slová sú často prekážkou, ktorá bráni mnohým mladým ľuďom počuť to, čo hovorí Cirkev. Nemohol by byť konečný dokument sprevádzaný krátkym listom, napísaným v jednoduchom štýle, určeným mladému človeku, ktorý hľadá zmysel svojho života?“

CÍTIT SA AKO DOMA

Predstavený komunity v Taizé vysoko ocenil, že „k slovu prichádzajú najrôznejšie situácie v Cirkvi, ktoré sa dotýkajú mladých ľudí“. Za jednu z nich označil „nudnosť modlitieb“, ktorú mladí ľudia čoraz častejšie a silnejšie pocítujú: „To nie je niečo vedľajšie, ale úplne podstatné.“ Vie o čom hovorí, pretože Taizé ako magnet pritahuje tisícky mladých ľudí ročne, ktorí tu v spoločenstve chvália Boha; ďalšie tisícky sa schádzajú na silvestrovských stretnutiach vo veľkých európskych mestách.

Na túto skutočnosť poukázala aj nemecká redakcia Rádia Vatikán, ktorá sa brata Aloisa spýtala: „Čo by ste povedali biskupom, ktorí sa vás možno nedovážajú opýtať: Ako to vlastne robíte?“ Brat Alois priznal, že v Taizé nemajú nijaký patent na riešenie, dokonca „aj našu komunitu udivuje, že tieto európske mládežnicke stretnutia rok za rokom pokračujú a že k nám stále prúdi toľko mladých ľudí“. Za jedno z dôležitých riešení považuje pozornejšie počúvať, čo mládež hovorí. Aj pre komunitu v Taizé znie neuveriteľne, keď mladí hovoria: „Cítime sa tu ako doma.“ A práve to je podľa brata Aloisa hodné zvýšenia pozornosti, pretože ak sa mládež v Taizé cíti ako doma, znamená to, že „môžem tam byť taký, aký som, berú ma takého, aký som, modlím sa v tej mieri, v akej môžem“. Takéto priatie potom neskôr pripravuje pôdu na sprevádzania: „Mladí ľudia potom kladú otázky, ako sa majú v živote rozhodnúť, ako môžu prehliobiť vieru, ako môžu väčšmi žiť podľa evanjelia.“

-pl-

Večnosť si máme predstaviť v zmysle naplneného okamžiku mimo akéhokoľvek času

Vel'ký okamih radosti

„Dušičkové“ obdobie je aj čas na zamyslenie sa nad poslednými vecami človeka. O eschatologických veciach sa s vtedajším prefektom Kongregácie pre náuku viery kardinálom JOSEPHOM RATZINGEROM, neskôrším pápežom Benediktom XVI. zhováral nemecký redaktor Peter Seewald.

Na konci ľudského života sa Cirkev stará o dobrý odchod z tohto sveta. Udeľuje svojim deťom sviatost' pomazania chorých. Predtým sa jej hovorilo posledné pomazanie...

... a ak sa niekoho pýtali, či chce túto sviatost' priať, asi skôr odmietol, pretože sa ešte nechcel považovať za kandidáta smrti.

Výraz *posledné pomazanie*, ktorý sa pre chorých stal akýmsi strašidlom, sa dlho vedome a právom nahradzuje výrazom *pomazanie chorých*, takže príchod kňaza so sviatostou už nie je pre pacienta znamením, že sa definitívne vydáva smrť. V skutočnosti má pomazanie chorých napomôcť duševnému procesu, ktorý sa za určitých okolností môže stať aj procesom uzdravenia. Je to sviatostná podpora, ktorú Cirkev poskytuje v chorobe. O okamih smrti pri tom až tak nejde. – s ním je ako „pokrm na cestu“ spojená Eucharistia a taktiež špecifické útechy, ktoré Cirkev poskytuje v úmrtných modlitbách, žehnaní a v rozrešení. To všetko sú posily na t'ažký prechod, na cestu cez neznámy prah do miest, ktoré sa zadajú byť bez svetla.

Pomazanie chorých skôr uľahčuje priať utrpenie. Cez pozdvihnutie bolesti a utrpenia mi má pomôcť k sviatočnému spoločenstvu s Ježišom Kristom. Pritom nutne nejde o telesné uzdravenie, pretože choroba ma môže uzdravovať duševne, môže byť pre mňa dokonca nutná. Kristus sa tým, že ma učí trpieť a trpí so mnou, môže stať mojím skutočným lekárom, ktorý prekoná hlbšiu chorobu mojej duše.

Hovorí sa, že vraj ľudia majú v hodine smrti tendenciu zásadne zmeniť zmýšľanie. Najzarytejší ateisti sa v poslednej minúte obrátili k najpokornejšej zbožnosti. Elisabeth Kübler-Rossová, ktorá robila výskum zážitkov blízkych smrti, uvádzá: „Väčšina ľudí sa od základu zmení. Zmení všetky svoje hodnoty. Tie už nie sú také materiálne, nezmieriteľné. Človek sa stáva oveľa duchovnejší.“ Znamená to, že ked' príde takpovediac na lámanie chleba, vie človek náhle spoznať, čo je v živote skutočne dôležité? Každopádne mu takáto hraničná situácia môže pomôcť pochopíť, že to, aké hmotné statky nahromadil či aké mal

vyznamenania, pocety vplyv, predsa len nie je to rozhodujúce a podstatné. Môže dôjsť k revíziu hodnôt – ale aj nemusí. Duša môže byť taká otupená a zatvrdnutá, že pohľad sa už neoslobodí. V týchto hraničných situáciach môže vlastne preraziť či vyplávať na povrch len to, čo v človeku ešte je. Nemali by sme sa teda spoliehať na poslednú hodinku, ale skôr dbať o to, aby zásoba dobra v nás nedochádzala, aby, povedané v duchu podobenstva, ešte bol v nádobe olej, až zaklope ženich.

Stará múdrost' hovorí: „Akú máš nedelu, taká je aj tvoja smrť.“

To je rovnaká téma. Ak Boh a nedeľe úplne zmizli zo života, chýbajú rezervy na zvládnutie onoho posledného prechodu. Božia milosť je súčasťou nekonečnej, ale mali by sme sa starať, aby sme svoje tiché zásoby v duši živili, aby sme v hodine, keď ich budeme potrebovať, nestáli úplne prázdní.

Podľa viery by sme sa však na smrť mali tešiť: „Žiť znamená umierať, umierať znamená žiť.“ Teraz nás čaká večný život.

Áno. No ľudská povaha je rôzna. Keď na smrteľnom lôžku ležal sv. Augustín, zjavovali sa mu veľmi jasne všetky jeho hriechy. Nechal si na stenu pribiť kajúcne žalmy, aby na neho stále pôsobili, dokonca na nejaký čas prestal pristupovať k Eucharistii a oddal sa pokániu. Spomíнал si na svojho duchovného otca Ambróza, ktorý zomrel vnútorné veľmi uvoľnený, a hovoril: „*Jemu, velkému, to bolo dopriate; ja som však iný, mne nie je dané, ja potrebujem pokorné pokánie v nádeji, že Pán ma potom predsa len príjme.*“

Koniec-koncov si však naozaj myslím, že jedna z úloh cirkevného kázania je dodávať človeku istotu, že smrťou sa približujeme k pravému životu. Tým tiež môžeme pomôcť prekonáť strach z neznáma, alebo aspoň strach, ktorý pôsobí čisto fyzicky, a darovať umieraniu uvoľnenosť.

Vy osobne – máte strach z umierania?

Pretože si aj ja uvedomujem svoju nedostatočnosť, je mi veľmi blízka myšlienka súdu, ale práve tak aj nádeje, že Boh bude väčší ako moje zlyhania.

»»

Zamestnává vás to?

Áno, pretože čím je človek starší, tým mu je to bližšie.

Smie sa mŕtve telo dať spáliť, alebo je to čisto pohanský zvyk?

Židia na rozdiel od iných kultúr Stredozemia spalovanie nepoznali. V pochrebe tela videli akýsi zárodok zmŕtvychvstania. Tento obyčaj prevzalo aj kresťanstvo. Pohreb so sebou niesol a nesie aj tiché vyznanie zmŕtvychvstania, vyznanie nádeje. Až do II. vatkánskeho koncilu sa spálenie spájalo s postihom, tvárou v tvár pomerom moderného sveta však Cirkev od tejto praxe upustila. Viera vo vzkriesenie nemusí byť vyznaná týmto spôsobom, pretože Boh nám nové telo aj tak musí dať nové – takže spálenie je prípustné.

Za seba však musím povedať, že som dosť staromódny a v pochrebe stále vídím ten pravý kresťanský výraz úcty k mŕtvemu, k ľudskému telu, aj výraz nádeje, že je mu darovaná budúcnosť.

Povedali ste, že Boh nám na onom svete dá nové telo. Znamená to, že nikto potom nebude taký, aký bol?

Vzkriesenie v súdny deň bude v istom ohľade nové stvorenie, ale uchováva predsa len identitu človeka z tela a duše. Svätý Tomáš v tejto súvislosti hovorí, že duša je formujúcou silou tela – ona si tvorí telo. Identita teda znamená, že duša, ktorej bude zmŕtvychstaním novo darovaná jej formujúca sila, si aj akosi „zvnútra“ vybuduje príslušné telo. Špekuloval však o tom, ako presne môže vyzeráť telesnosť a materialita vzkriesenia, zdá sa mi, nemá zmysel.

Úplne konkrétnie – môj brat zomrel, ked' mal len štrnásť rokov. Kde je teraz?

Je u Boha. Tu sa nedá uplatniť nás čisto materiálny spôsob lokalizácie. Tak ako nemôžeme umiestňovať Boha niekam konkrétnie vysoko do oblakov, je aj mŕtvi v inom pomere k hmotnému svetu. Vzťah Boha k hmotnému priestoru je vzťahom ovládania a prenikania. Stupne Bozej blízkosti nie sú podmienené miestami v priestore ani duša, tento duchovný princíp v nás, nie je usadená v nejakom bode ako určitý orgán, no predstavuje formu určenia celku. Podobne aj mŕtvi účasť na inom priestorovom vzťahu Boha, ktorý my nemôžeme vymedziť geografickými kategóriami.

Niekto dokonca hovorili, že mŕtvi sa zdržujú v blízkosti hrobu, čo mi trochu naháňa hrôzu. Nie, oni vystúpili z tejto materiálnej priestorovosti a vstúpili do iného priestorového vzťahu, ktorý je

nesený Božou prevahou. Aj nám sa niekedy stáva, že sa v myšlienkach s niekým dotýkame aj cez oceán – vtedy zistujeme niečo z tejto prevahy, z tohto iného stupňa priestorovosti, z duševnej blízkosti. Každopádne by sme sa mali osloboďiť od predstavy, že zosnulý musí byť zviazaný s určitom miestom. Radšej by sme si mali hovoriť, že je u Boha, t. j. novým spôsobom v skutočnosti veškerenstva, a teda aj mne blízko.

My ľudia sme zvedaví, a tak predsa len by sme chceli trochu vedieť, ako to vyzerá v raji. Dávajú nám sväté texty nejakú informáciu o tom, čo nás čaká?

Aj sväté texty o tom môžu hovoriť len obrazne. Skúšajú nám to naznačiť napríklad v obraze nebeskej liturgie. Novým priestorom je potom táto extáza vlastnej liturgiou – aj spev a pohnutie sú symboly.

To všetko sa však dá chápať aj úplne zle. Známa je historka o Bavorovi, ktorý sa dostane do raja, a potom to večné spievanie *aleluja* nevydrží... Ja považujem za dôležité to, že s týmto iným stavom nie sú spojené len iné priestorové vzťahy, ale aj iná časovosť. Keď si raj predstavujeme ako nezmerateľne dlhú dobu, vnučuje sa myšlienka, že to skôr-neskôr bude priveľmi dlhé. No vystúpenie z času, ktorý ubieha – hodinu po hodine, deň za dňom –, a prechod do nového spôsobu osobného bytia znamená aj to, že nám známy spôsob, táto večná následnosť, mizne a že ju strieda jediný veľký okamih radosti.

Večnosť by sme si teda mali predstaviť skôr v zmysle naplneného okamiku, ktorý je mimo akéhokoľvek času.

Môže sa stať, že darujete orgán?

Áno, hoci si myslím, že moje staré orgány už asi nebudú potrebné.

Vzrušujúca predstava – africký moslim v Paríži so srdcom kardinála Josepha Ratzingera...

Stať by sa to mohlo...

Elisabeth Kübler-Rossová má jednoznačnú odpoveď na otázku, či sa má umelo predlžovať život: „Stopacentne nie. Nemáme život ani skracovať, ani predlžovať. Pre každú osobu existuje správny moment, kedy je čas umrieť.“ Má to vraj čo do činenia s istými nevyriešenými účtami. A údajne pritom ani tol'ko nezáleží na človeku, pretože nakoniec tu je „ešte jeden väčší šef, ktorý má čo povedať“.

Súhlasím, že existujú spôsoby predlžovania a pokusy, ktoré aj ja považujem za násilné a proti ním by som sa postavil. No liečba ako taká je, prirodzene, tiež predlžovaním života. Súčasná veda zvláda choroby, ktoré predtým boli smrteľné. A ak rastie lekárske umenie, nevidel by som v tom umelé predlžovanie života.

Otázkou teda je, do akej miery patrí darcovstvo orgánov k možnostiam liečby, ktorú považujeme za normálne a zmysluplné rozšírenie lekárskeho umu, t. j. na to, čo sме liečiť.

Myslím si, že transplantáciu párových orgánov, obličeiek či trebárs očí, nemusíme vidieť tak problematicky, hoci aj ona znamená pre darcu veľkú obet. No horšie je to s orgánmi, ako je srdce, ktoré sa smú odobrať až klinicky mŕtvemu človeku, ale tak skoro, aby ešte orgány boli „živé“. Otázka, kedy je človek mŕtvy a orgán ešte živý, je už hraničnou otázkou, o ktorej sa musí diskutovať s veľkou zodpovednosťou. Kritérium smrti mozgu bolo veľmi pozorne spracované, ale musí sa, domnievam sa, opakovane kriticky skúmať. Predovšetkým určite existuje pokušenie použiť orgány predčasne. Transplantácia srdca je teda naozaj hraničný prípad liečby. Aj napriek tomu by som sa neodvážil vylučovať ju úplne. Predpokladám, že existujú aj legitímne prípady, keď ju ešte sme považovať za správnu liečbu.

PETER SEEWALD
(Z knihy *Gott und die Welt* preložil -pl-)
(Snímky: NCR, CNA)

Súčasný človek aby nemal strach zo smrťi, prestal na ňu úplne myslieť

Umenie zomierania

Súčasný človek vníma smrť ako smutnú, bolestnú, ba až morbídnu súčasť života. Bojí sa jej a radšej na ňu nemyslí, a už vonkoncom nerád o nej hovorí. Pre katolíkov je však smrť esenciálnou súčasťou ich viery.

VKatechizme Katolíckej cirkvi (KKC) sa píše: „Smrť je za končením pozemského života. Nás život sa meria časom, v priebehu ktorého sa meníme, starneme a smrť, ako u všetkých živých tvorov na zemi, sa javí ako normálny koniec života. Pre tých, čo umierajú v Kristovej milosti, je účasťou na Pánovej smrti, aby mohli mať účasť aj na jeho zmŕtvychvstani“ (1007; 1006).

Táto stránka smrti dáva nášmu životu určitú naliehavosť, lebo myšlienka, že sme smrteľní, slúži aj na to, aby nám pripomína, že na realizovanie nášho života máme vymedzený čas. Slávenie sviatostí je načúvaním istému druhu smrти: smrť seba samého, smrť ako následku hriechu, priponenke Kristovej smrťi a vstupu do večného života. Ako pojmenoval holandský kňaz Henri Nouwen: „Umieranie je tá najvšeobecnejšia ľudská udalosť; niečo, čo musíme všetci urobiť.“ Vzápäť si však kladie otázku: „Robíme to dobre?“

SCHOVÁVANIE SA

V minulom storočí pokrok v medicíne a technológiách dramaticky zvýšil oča-

kávanú dĺžku života. V roku 1915 väčšina ľudí vôbec neočakávala, že bude žiť dlhšie ako 55 rokov, ale od dieťaťa narodeného v USA v roku 2017 sa predpokladá, že oslávi svoje 85. narodeniny. To má však za následok, že sa smrť stala niečim vzdialeným, či dokonca cudzím. „Sme učičkaní k predstave, že smrť na nás tak často neútočí, pretože tá čaká iba na ľudí, ktorí sú veľmi starí. Priemerný človek 21. storočia jednoducho nemá skúsenosť so smrťou, ktorú však predchádzajúce generácie mali,“ hovorí vedúca Fakulty gerontológie na Nebraskej univerzite v Omahe profesorka Julie Mastersová.

Tento nedostatok skúsenosti môže sám o sebe viesť k strachu a tendencii ignorovať to nepohodlné a budúce neznáme. „A tak to odkladáme až dovtedy, keď o tom už musíme hovoriť; a keď už o tom hovoríme, dostávame sa do problémov, pretože neviem, čo od nás ľudia chcú,“ dodáva americká profesorka.

Schovávanie sa pred smrťou môže mať aj iné následky. Kultúrnny nepokoj a neskúsenosť so smrťou môže ovplyvniť naše správanie k našim blízkym,

ktorí umierajú. „To nás spraví menej ochotnými týchto ľudí potešiť. Ak je vám smrť nepohodlná, tak nemusíte navštíviť umierajúceho, pretože neviete, čo povedať, pričom v skutočnosti nemusíte povedať nič,“ hovorí J. Mastersová.

TÚŽBA PO ROZHOROCHOCH

Vyhýbanie sa smrti môže tiež ovplyvniť zraniteľných členov našej spoločnosti, ktorí aktívne neumierajú. „Naše nepohodlie ohľadne umierania môže byť symptomom našej túžby mať kontrolu nad umieraním a smrťou,“ hovorí J. Mastersová a upozorňuje: „Každý krok na tejto šikmine nám uľahčuje rozhodnutie zbavovať sa ľudí, ktorí už viac nie sú cenní alebo sú zraniteľní. Nie je však pravda, že sa od zraniteľných máme čo naučiť? Sú totiž tými, ktorí učia silných, čo je v živote najcennejšie.“

Na druhej strane sa však podľa Mastersovej objavuje túžba po širšej diskusii o tom, ako dobre umriet: „Ludia o tom chcú hovoriť, len na to potrebujú priestor.“ Poukazuje na rozšírenie „kaviári smrti“ a iné moderované diskusné skupiny, ktoré povzbudzujú rozhovory o smrti, umieraní a príprave na koniec života. Aj cirkvi môžu poskytnúť podobný druh programov.

Kňaz a profesor liturgie na Americkej katolíckej univerzite Michael Witczak vyzýva, že najmä katolíci sa majú stále usilovať o „dobrú“ či „šťastnú“ smrť: „Medzi esenciálne vlastnosti šťastnej smrti patrí byť v stave milosti posväčujúcej a mať dobrý vzťah s Bohom.“

ARS MORIENDY

Myšlienka šťastnej smrti, alebo aspoň úsileie o ňu, sa stala populárnu v *Ars Moriendi*, čo bola zbierka katolíckych prác z 15. storočia, ktoré predstavovali „umenie umierania“. Texty reflektovali pokušenia, napríklad zúfalosť, ktorými musia umierajúci čeliť, otázky, ktoré klásť umierajúcim, rady, čo dať rodine a priateľom, ako sa pripodobiť Kristovmu životu, ale aj ponúkajú modlitby, ktoré sa modlia pri smrteľnej posťeli.

Takého zdroje z čias, keď bola pria-ma denná skúsenosť so smrťou, môžu byť podľa otca Witczaka dobrým zdru-

>>>

jom na to, aby sme začali žiť „úmyselné“ a väčšmi myslieť na smrť a na to, ako dobre zomrieť.

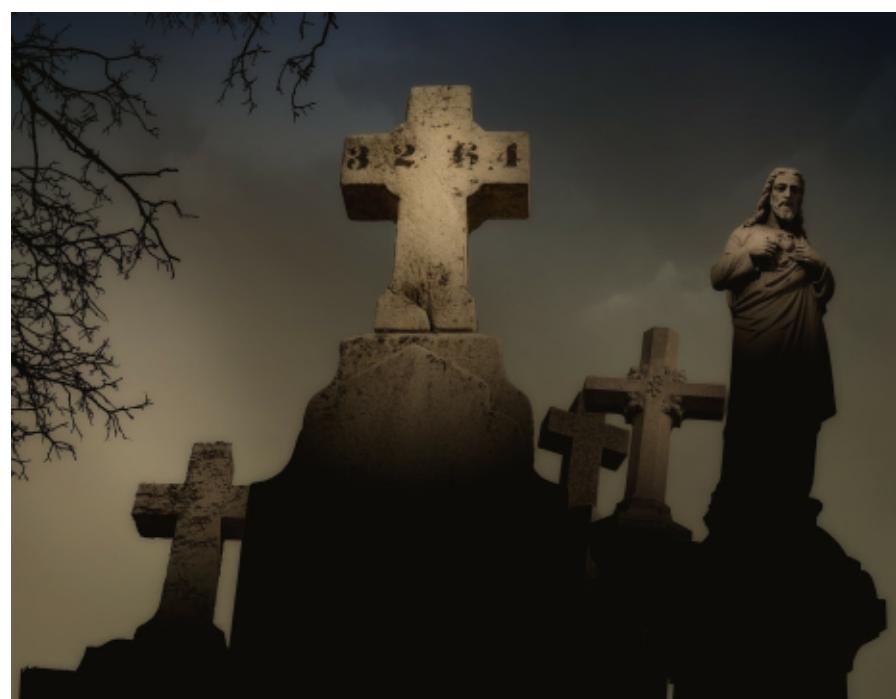
S myšlienkami otca Witczaka súhlasí aj J. Mastersová. Návrat k sprítomneniu smrti je klúčový pri zmene kultúrneho nastavenia myслe v otázkach smrti a umierania: „*Čo by sa stalo, keby ľudia pristupovali k smrти s takou istou radosťou, s akou vítajú novonarodené dieťa?*“ Podľa pani profesorky je narodenie vhodná analógia. Oba procesy – narodenie a smrť – sú určujúcimi znakmi ľudského života a sú prirodzenými procesmi, ktoré zakúsí všetko živé. Oba procesy tiež otvárajú dvere pre podobnú skupinu neznámych vecí: Čo bude d'alej? Aké to bude potom? Ako to zvládнем?

Podľa J. Mastersovej moderná tendencia vnímať smrť s podozrivavosťou a úzkosťou, alebo ju úplne odignorovať, hovorí niečo o našej kultúre, a tak si kladie otázku: „*Ked' sa tak bojíme smrти a umierania, som zvedavá, či sa tak bojíme aj života a žitia.*“

POSLEDNÉ ŽELANIA

To, že sa o smrti hovorí, je prvý krok, aby sme sa na ňu prakticky pripravili. J. Mastersová hovorí, že bez takýchto rozhovorov možno blízki ani nemusia vedieť, čo umierajúci uprednostňuje ohľadne liečby, financií či príprav na pohreb. To môže niekedy viest k sporom medzi priateľmi a rodinou: „*Ked' sa však budeme o smrти rozprávať, môžeme dať ľuďom vedieť, aké sú naše želania, aby sme mali nádej, že sa nám aj naozaj splnia.*“

V posledných chvíľach života hrá dôležitú úlohu aj paliatívna starostlivosť, ktorá sa zameriava na zlepšovanie kvality a dĺžky života, pričom znižuje potrebu ďalších návštev nemocnice. Paliatívna starostlivosť, ktorá nie je obmedzená iba na pacientov pred koncom života, je dostupná aj pre množstvo dlhotrvajúcich chorôb a namiesto vylie-

čenia príčiny choroby sa okrem iného usiluje aj o zmiernenie bolesti.

S približujúcim sa koncom života je ďalšou možnosťou starostlivosť v hospici. Tu už nie je cieľom predlžovať život, ale pripraviť človeka na smrť, usilovať sa o zmiernenie jeho bolestí, poskytnúť mu útechu. Tu je aj možnosť pomôcť človeku pripraviť sa na smrť mentálne, emočne a duchovne.

Pohrebné prípravy a napísanie záveru sú tiež dôležité kroky v tomto prípravnom procese. Dokonca aj pre mladých či ľudí bez materiálneho vlastníctva môže byť plánovanie na smrť prospéšné. Koncept napísania „etickej poslednej vôle“ je židovské tradícia, v ktorej človek píše list alebo duchovnú autobiografiu, čím vlastne po sebe zanecháva hodnoty a morálne ponaučenia, ktoré považuje za dôležité odovzdať ďalšej generácii. Ľudia tak môžu podľa J. Mastersovej „dať do slov to, čo ich životu dáva zmysel“. To môže mať špeciálny význam pre tých, ktorí „ci-

tia, že kvôli tomu, že nemajú veľa bohatstva alebo vlastníctva, nemajú čo svojej rodine zanechať. Je to svedectvo toho, v čo daná osoba verila. A to je veľký dar“.

MALÉ SKUTKY ÚTECHY

Prezident ameriskej neziskovej skupiny Aging with Dignity (Starnutie s dôstojnoscou) Paul Malley zdôrazňuje, že plánovanie tých špecifickejších detailov môže pomôcť rešpektovať osobnú dôstojnosť človeka počas choroby alebo keď už je na smrteľnej posteli: „Tí, ktorí sú na konci života, či už trpia ťažkou chorobou alebo postihnutím, majú tendenciu pochybovať o svojej dôstojnosti. Sú totiž často izolovaní a starostlivosť sa im dostáva len od zdravotníckych profesionálov.“ P. Malley je presvedčený, že „je dôležité nehovoriť o poskytovaní starostlivosti iba z hľadiska zdravotných problémov“.

Cieľom združenia Aging with Dignity je urobiť čas smrti ľahším a dôstojným

>>>

Nepremeškaj svoj život

**Maj odvahu
žiť svoj život
a nepremeškaj už ani deň!**

pre všetkých prítomných. Medzi niektoré aktivity združenia patria malé skutky útechy ako studený uterák na čelo, obrázky milovanej rodiny v nemocničnej izbe, oblúbené posteľné prikrývky či oslovenie blízkych o návštevu umierajúceho. Túto činnosť P. Malley nazýva „stratené umenie poskytovania starostlivosti“: „*Toto môže byť niečo, čo znie veľmi triviálne, ale pre umierajúceho to môžu byť asi najdôležitejšie veci z celého dňa.*“

KONIEC POZEMSKEJ PÚTE

Pre katolíka by mali byť sviatosti vždy súčasťou duchovnej prípravy na smrť.

Sviatost zmierenia, ktorá je dôležitá pre všetkých veriacich počas života, je zvlášť dôležitým duchovným liekom pre umierajúcich. Okrem tohto by mali ľudia v nebezpečenstve smrti – či už kvôli chorobe alebo vysokému veku – prijímať aj sviatosť pomazanie chorých. „*Cirkev chce, aby ľudia prijímali sviatosti tak často, ako potrebujú,*“ ubezpečuje otec Witczak.

Eucharistia sa môže priať na konci života ako *viaticum* (lat. „*to, čo sa berie na cestu*“). „*Znamená to priať Pána, ktorý bude s vami na ceste na druhú stranu,*“ upresňuje dominikán Thomas Petri, viceprezident a akademický dekan Pápežskej fakulty Nepoškvrneného počatia v Dominikánskom dome štúdií vo Washingtone, DC.

Podľa pátra sú modlitba, prijatie sviatostí a hľadania odpustenia od Boha a iných znakov smrti, ktorá je časom počkoja. Páter však upozorňuje, že smrť môže byť aj časom prekvapenia, keďže „*bud' umocňuje spôsob, akým človek žil, alebo spôsobuje úplne obrátenie.*“

Počas svojich posledných dní niektorí ľudia prejdú hlbokým obrátením a iný prekvapivým zatvrdnením srdca. „*Väčšina z toho naozaj záleží a závisí od Božej vôle. My by sme sa mali modliť za milosť dobrej smrти,*“ radí dominikánsky páter Petri.

DOBRA SMRŤ JE DAR

Zmierať dobrou smrťou nie je len požehnaním pre zmierajúceho, ale môže byť tiež darom pre iných. „*Následkom svätej smrti môže byť aj to, že sa dovtedy rozhádaná rodina a priatelia zblížia medzi sebou a s Bohom,*“ vysvetľuje americký dominikán P. Petri. S tým súhlasí aj J. Mastersová: „*Umieranie môže slúžiť ako príklad či modelová situácia toho ako učiť druhých zomriet bez strachu.*“

Otec Witczak hovorí, že kresťania, ktorí berú svoju vieriú vážne, zmierajú inak, pretože žijú inak: „*Myslím si, že je pre nás ako ľudské bytosti téma smrť niečo, čoho sa bojíme a o čom nám bolo povedané, aby sme nerozmýšľali. Kresťanská tradícia sa usiluje priblížiť smrť, ale nie aby ľudí vystrašila, ale aby im pripomerala ich konečný ciel.* Nie je to jednoduché a je to niečo, čo sa musia ľudia nakoniec naučiť sami – ale je to ich dôležitá celoživotná úloha. Cirkev sa usiluje pomôcť ľu-

dom žiť ich životy v plnosti, a dokonca žiť svoju smrť ako vstup do života, ktorý nám bol prisľúbený priamo Ježišom Kristom. Nazeranie na smrť môže byť jedným z nevyhnutných spôsobov ako čeliť smrti a ako prekonať strach z nej, ktorý je prirodzene v nás.“

J. Mastersová k slovám otca Witczaka dodáva, že tí, ktorí sa nejakým spôsobom stretli so smrťou alebo s veľkým utrpením, sa často „*pozerajú na život inak*“.

Pre mnohých ľudí iný prístup k životu so sebou nesie zvýšenú pozornosť na rodinu, priateľov a službu. J. Mastersová hovorí: „*To je spôsob, ako si vás koniec-koncov zapamätajú: Čo ste urobili pre iných ľudí?*“ Dodáva, že začatie čo i len rozhovoru o smrti môže byť prospéšné pre tých, ktorí sa chcú vyrovnať so smrteľnosťou: „*Ked' si viete priznať, že jedného dňa zomriete, potom môžete začať naplniť žiť.*“

ADELAIDE MENAOVÁ/CNA, LNS
(Snímky: Pixabay)

Diesen o Bernadete
Franz Werfel

**Najúspešnejší román
Franza Werfela**
príťalivo približuje atmosféru v Lurdoch
– všetko o začiatku a priebehu zjavení.

Taliansky exorcista varuje, aby sme nepodceňovali zhubný vplyv Halloweenu

Diabol nosí Halloween

Diabol nenosí Pradu, ale Halloween, a neuspokojí sa s tým že nám „niečo vyvedie, ked' mu nedáme koledu“ (trick or treat).

Predsedca Medzinárodnej asociácie exorcistov Francesco Bamonte, I.C.M.S. (Immacolati Cordis Mariae Servi), v talianskom denníku *Avvenire* pred časom napísal, že za zdanivo nevinným karnevalom sa skrýva veľmi horká realita. Taliansky rehoľník varuje pred halloweenským večerom najmä rodičov a vychovávateľov: „*Nepodceňujme jeho vplyv!*“

STRETNUTIE S OKULTIZMOM

Páter Bamonte nepovažuje Halloween za rýdzo detskú zábavu, pretože „ako komerčný produkt sa obracia tiež k dospievajúcim a mladým ľuďom“: „*Ci ide o neškodné zabavenie sa alebo o niečo skutočne nebezpečné, možno – skôr ako z princípov a predsudkov – vysviďti’ či potvrdiť na základe jeho účinkov. Osobne sa domnievam, že Halloween neponúka nič ozajstné, nepredkladá nič dobré a neukazuje nič krásne. V dôsledku toho mi nepomáha, aby som bol pravdivejší a lepší a aby som sa uberal cesiou krásy, čo ma znepokojuje. Bolo mi totiž všetepené, že ,krásu zachráni svet’.*“

Z vlastnej skúsenosti exorcistu, ale aj poznatkov svojich kolegov páter Bamonte vysvoduje, že Halloween aj prípravy naň sú privilegovaným obdobím, keď mladí ľudia prichádzajú do kon-

taktu so sektami a okultizmom. „*Táto skutočnosť sa vážne podpisuje nielen na duchovnej rovine, ale ohrozuje psychofyzickú integritu mladého človeka,*“ objasňuje.

Je známe, že v kalendári okultistov, mágov a satanistov je halloweensky večer (31. 10.) jednou z najdôležitejších „slávností“. „*Prirodzene, že to neznamená, že všetci, ktorí takzvane oslavujú Halloween, musia nutne zakúsiť niečo negatívne, ale obsah tohto prevráteného sviatku a spôsob jeho prežívania značne oslabujú, ak nie priamo vyradujú našu obranyschopnosť,*“ vysvetľuje páter Bamonte.

VÝCHOVA

Ako teda „zažehnat“ halloweenske nebezpečenstvo?

Na to taliansky exorcista podáva stále platnú odpoved: „*Poznávať a skutočne si zamilovať Ježiša a jeho preláskovú Matku. Ježiš, ktorý je Boh, je Pravdou, Dobrom a Krásou, a jeho matka ho plne zrkadlí. Ked' pozéráme na ich krásu a zamilujeme si ju, potom sa môžeme na Halloween, hoci na krátku chvíľu, pozerať len s veľkou námahou.*“

Nezastupiteľnú zodpovednosť tu nemúsia rodičia a vychovávatelia, ktorým by malo byť jasné, že tu ide o pokus, ako

„*vohnať deti a mladých ľudí do náručia Kristovho nepriateľa,*“ zdôrazňuje taliansky rehoľník a dodáva: „*Stačí si uvedomiť, že v Spojených štátach bola pred pár rokmi za značného mediálneho rozruchu vztyčená socha diabla, Baphometa – symbolu, ktorý od počiatku okultisti uctievali ako boha. Táto bytosť – napoly človek a napoly či – zastupuje moc temnoty; pod ňou však stojia dve deti, ktoré na ňu ochotne pozierajú. Cieľom je teda navyknúť novú generáciu na to, aby sa nebáli diabolových návrhov, ale nasledovali ho a prijali za vodcu, za svojho lídra. Niektoré dôležité hračkárske firmy potom uviedli na trh nové plyšové hračky – a úplne náhodou sú to práve baphometi. Rovnako ako Halloween majú viesť k tomu, aby nové nasmerovanie, nový kultúrny trend bol pre deti priateľný.*“

KULT SVÄTÝCH

Pohanské praktiky si teda privlastňujú úctu, predtým patriacu svätcom. „*Kult svätých by preto mali znova pestovať ako kresťanské rodiny, tak kňazi,*“ nalieha páter Bamonte: „*Je nutné svätcu poznávať a nadviazať priateľstvo s aspoň jedným z nich.*“

Páter upozorňuje, že v minulosti sa toto poznávanie sýtilo rôznymi sviatkami patrónov a sprievodnými kázňami, ktoré ozrejmovali život svätcov, ich diela, spôsob, akým sa konkrétnie približovali k Bohu a k ľuďom. „*Pre mnohé kresťanské rodiny spočívala veľká pomoc v čítaní hagiografie alebo v rozprávaní o životoch svätcov, ktorého sa ujímalá hlava rodiny či iná vážená postava – stačí si spomenúť, čo znamenal strýko Saverio pre pápeža svätého Jána XXIII.,*“ pripomína páter Bamonte. Vyzýva aj kňazov, žeby sa mali vrátiť k rečiam o svätcach a putovať s veriacimi, najmä deťmi a mládežou, na miesta, kde svätcii žili a kde spočívajú ich pozostatky. „*Existuje mnoho svätých detí a mladých ľudí, ktorí čakajú na to, až ich niekto spozná, a ktorí by sa mohli stať vernými priateľmi svojich rovesníkov. Ked' s takouto základnou prípravou dôjdeme k slávnosti Všetkých svätých, lepšie pochopíme jej význam a môžeme ju primeranejšie prežívať,*“ uzavára taliansky rehoľník a exorcista.

-jag-/RV

(Snímka: Pixabay)

Pred 710 rokmi zomrel jeden z najväčších filozofov a teológov bl. Ján Duns Scotus

Doctor subtilis

Na katafalku s telesnými pozostatkami bl. Jána Dunsa Scota, ktorý sa nachádza vo františkánskom kláštornom kostole v Kolíne nad Rýnom, je nápis: *Scotia me genuit, Anglia me suscepit, Gallia me docuit, Colonia me tenet. (Škótsko ma zrodilo, Anglicko ma prijalo, Francúzsko ma vyučilo, teraz ma má Kolín.)*

Bl. Ján Duns Scotus bol významný filozof a teológ, predstaviteľ neskorej stredovekej scholastiky. Ako veľký obhajca učenia o Neposkvrnenom počatí Panny Márie získal prezývku *Doctor Marianus*. Vďaka brillantnej inteligencii a schopnosti hľibačného myslenia si v tradícii vyslúžil titul *Doctor subtilis* – precízny učiteľ, (dôkladne, jemne rozlišujúci učiteľ). Sv. Ján Pavol II. ho nazval „vežou vier“.

SCOTIA ME GENUIT

Hoci je bl. Ján Duns Scotus dôležitá postava v dejinách teológie, o jeho živote máme len málo zaručených informácií. Meno Scotus naznačuje, že pochádzal zo Škótska, pravdepodobne z mestečka Duns, ktoré sa nachádza neďaleko škótsko-anglických hraníc.

Presný dátum jeho narodenia nie je známy, no dá sa odvodiť z dátumu jeho kňazskej vysviacky, ktorú udelenie 17. marca 1291 biskup Sutton z Lincolnu. V tom čase sa kňazská vysviacka udeľovala len kandidátom, ktorí zavŕšili 25 rokov života, z čoho vyplýva, že Scotus sa narodil pred marcom 1266. Spresnenie dátumu narodenia nám poskytuje ďalšia, predchádzajúca kňazská vysviacka, ktorú udelenie biskup Sutton vo Wycombe 23. decembra 1290. Na základe týchto údajov môžeme stanoviť Scotovo narodenie medzi 23. december 1265 a 17. marec 1266.

S veľkou pravdepodobnosťou ako 13-ročný navštievoval františkánsku školu v škótskom mestečku Dumfries, kde aj vstúpil do Rádu menších bratov. Na základe dátumu jeho kňazskej vysviacky (17. 3. 1291) môžeme usúdiť, že novicom františkánskeho rádu sa stal asi roku 1280.

ANGLIA ME SUSCEPIT

Nie je isté, či Scotus absolvoval celé filozoficko-teologické štúdium v Oxfordse, ktoré podľa vtedajších pravidiel tr-

valo dvanásť až trinásť rokov, alebo v iných školach františkánskej provincie alebo aj v Cambridgi. Pravdepodobne však absolvoval toto štúdium v rádových školách. Členovia žobravých rádov však uprednostňovali štúdium filozofie a prírodných vied na vlastných rádových školách, preto niet divu, že nemáme zmienku o tom, kedy a kde sa Duns Scotus stal magistrom slobodných umení.

Prvý istý údaj v živote Scotu je deň jeho kňazskej vysviacky, ktorú prijal 17. marca 1291 v Opátstve svätého Andreja v Northamptonze z rúk lincolnského biskupa Olivera Suttona. Tento dátum a vtedajšie študijné predpisy nám opäť pomôžu určiť, že pravdepodobne v rokoch 1281 – 1287 absolvoval vtedy bežné šestročné štúdium slobodných umení a v rokoch 1288 – 1293 šesťročné štúdium teológie, ktoré ukončil v roku 1293 v Oxfordze pod vedením Williama de Ware.

Uprostred prácu na komentári k Sentenciám dostal od rehol'ných predstavených pokyn, aby sa vydal do Paríža, a tam, nie v Oxfordze,
získal doktorát z teológie.

Po ukončení štúdia teológie pokračoval v akademickej činnosti na Oxfordskej a Cambridgeskej univerzite. V júli 1300 sa Scotus ako hotový bakalár (*bacalaureus formatus*) zúčastnil v Oxfordze veľkej univerzitnej dišputy pod vedením Filipa Bridlingtona, magistra regens františkánov a vedúceho katedry, ktorá bola rezervovaná pre františkánov. Predpokladom takejto účasti boli povinné prednášky o *Sentenciách Petra Lombardského*, ako aj o *Biblia*.

GALLIA ME DOCUIT

Uprostred prácu na komentári k *Sentenciám* dostal od rehol'ných predstavených pokyn, aby sa vydal do Paríža, a tam, nie v Oxfordze, aj získal doktorát z teológie. Parízska univerzita mala v tom čase azda najlepšiu povest', preto nemôže byť pochyb, že za rozhodnutím vedenia rádu, aby Scotus prešiel do Paríža, možno vidieť aj to, že v budúcnosti s ním rátali na dôležité úrady a funkcie.

Nevie sa presne, kedy prišiel Scotus do Paríža, isté však je, že svoje prednášky začal na začiatku akademického roka 1302/1303. Opäť musel prednášať o *Sentenciách Petra Lombardského*, a až potom bol promovaný a vymenovaný za riadneho vedúceho katedry (*magister regens*). V nijakom prípade však nešlo o opakovanie oxfordských prednášok. Vkladané nádeje a intelektuálna atmosféra na najdôležitejšej európskej univerzite Scotu podnietili na rozpracovanie a prehĺbenie svojej argumentácie. Jeho najdôležitejšie diela sú ovočím práve týchto prednášok a sú nazvané podľa miest, v ktorých vyučoval: *Opus Oxoniense* (Oxford), *Reportatio Cambrigensis* (Cambridge), *Reportata Parissiensia* (Paríž).

NÁVRAT DO PARÍŽA

V júni 1303 sa Scotova kariéra ako doktora teológie opäť prerušila. Francúzsky kráľ Filip IV. Pekný v spore s pápežom Bonifácom VIII. požadoval od univerzity, aby sa pridala k jeho výzve na zvolanie koncilu proti pápežovi. Scotus zvolil radšej dobrovoľne vyhnancu. >>>

stvo, ako by mal podpísať dokument proti pápežovi, ktorý francúzsky kráľ vnucoval všetkým rehoľníkom. A tak, kvôli láske k Petrovmu stolcu, spolu s františkánskymi bratmi odišiel z krajinu. Scotus pravdepodobne strávil akademický rok 1303/1304 v Anglicku, možno v Oxforde alebo v Cambridgi.

Pápežova reakcia na tlak francúzskeho kráľa bola tvrdá: bulou z 15. augusta 1303 odobral univerzite vydávanie akademických hodností v teológii, civilnom a kánonickom práve. Keďže Bonifácov nástupca pápež Benedikt XI. 2. apríla 1304 zrušil postih pre univerzitu v Paríži a kráľ Filip povolil návrat vyhosteným študentom a pedagógom, v roku 1304 sa Duns Scotus mohol znova vrátiť do Paríža a dokončiť svoj kurz prednášok k *Sentenciám*.

V roku 1304 sa zúčastnil promócie Gillia de Ligny ako odpovedajúci bakalár. Na návrh Scotovho učiteľa a zároveň generálneho predstaveného františkánov Gonsalva Hispana bol Duns Scotus pravdepodobne v roku 1305 odporúčaný za doktora teológie. Vo svojom odporúčacom liste Hispana chváli „výnimočné vedecké a subtilne nadanie kandidáta“.

MAGISTER REGENS

V akademickom roku 1306/1307 Duns Scotus učil ako magister regens, to znamená, že získal katedru, ktorá patrila františkánom. Hlavným poslaním vedúceho katedry boli prednášky z *Biblie*.

Počas niektorých dní sa tieto prednášky nekonali a študenti sa mohli zúčastniť ako oponenti či respondenti na verejnej dišpute jedného z magistrov. Tieto dišputy boli vždy venované presne stanovenému predmetu.

Okrem takýchto dišpút sa konali počas adventného a pôstneho obdobia aj „ľubovoľné“ dišputy. Na nich mohol hocikto (*quislibet*) položiť hocjakú otázku (*quodlibet*) na ľubovoľnú tému (*de quodlibet*).

Počas svojho pôsobenia v Paríži Duns Scotus viedol oba typy dišpút.

Scotus bol vedúcim katedry v Paríži dva roky. V roku 1307 bol preradený do Kolína nad Rýnom, kde mal viesť tamojšiu františkánsku školu ako *lector principalis*, t. j. predstavený štúdia.

Prečo sa vedenie františkánskeho rádu rozhodlo týmto spôsobom, je nejasné. Dá sa len predpokladať, že keďže v októbri 1307 Filip IV. Pekný pripravoval kroky na zrušenie rádu templárov a pretože bol Scotus už raz vyhosený z Francúzska, rehoľní predstavení asi nechceli riskovať ďalšie prípadné

vyhostenie. Isté je, že v októbri 1307 sa františkánskym magistrom regens v Paríži stal Alexander z Alexandrie.

COLONIA ME TENET

Ako centrum vedy a vzdelanosti bol Kolín nad Rýnom etablovaný už skoro 60 rokov. Sv. Albert Veľký, ktorý sem prišiel spolu so sv. Tomášom Akvinským, tu založil dominikánsku školu, ktorú viedol až do svojej smrti v roku 1280. O niečo neskôr prišli do Kolína aj františkáni a rovnako založili svoju školu. Keď Scotus prišiel do nemeckého mesta, našiel tam kláštor s 300 spolubratmi.

Scotov pobyt v Kolíne trval veľmi krátko. Už 8. novembra 1308 Ján Duns Scotus v Kolíne nad Rýnom umiera. Jeho ostatky boli prenesené do kláštorného kostola – Minoritenkirche. Počas Druhej svetovej vojny, keď bol Kolín úplne zbombardovaný, boli Scotove reliktie prenesené do podzemnej krypty vedľa katedrály. Do Minoritenkirche boli prenesené až po jej rekonštrukcii.

Tu sa ešte aj v súčasnosti nachádza jeho hrob.

Vďaka povesti svätosti, v ktorej Duns Scotus zomrel, vo františkánskom ráde sa k nemu rýchlo rozšírila úcta. V 17. storočí pápež Pavol V. vydal dokument potvrdzujúci, že náuka Jána Dunsa Scota je oslobodená od cirkevných cenzúr. Sv. Pavol VI. dňa 14. júla 1966 vydal apoštolský list *Alma Parens*, v ktorom učenie Jána Dunsa Scota postavil na úroveň náuky sv. Tomáša Akvinského, pričom uznal Dunsa Scota ako teologa františkánskej školy a samotnú školu pripočítal k trvalému filozofickému dedičstvu.

Oficiálne bol kult Jána Dunsa Scota potvrdený 6. júla 1991. Pápež sv. Ján Pavol II. ho dňa 20. marca 1993 vyhlásil v Bazilike sv. Petra za blahoslaveného, pričom ho nazval „*kantom vtedeného Slova a obhajcom Nepoškvrneného Počatia*“. V týchto slovách je zhrnutý veľký prínos, ktorý Duns Scotus dal dejinám teológie.

MICHAL CHABADA

Starí ľudia by mali snívať, aby mladí mohli mať prorocké videnie

Múdrost' času

Múdrost' času je nielen názov stretnutia seniorov a mladých ľudí s pápežom Františkom, ktoré sa konalo 23. októbra 2018, ale je to zároveň aj hlavný titul knihy o pápežovej vízii medzigeneračného spojenectva pre dobro celej spoločnosti. Publikácia *Múdrost' času. Dialóg s pápežom Františkom o veľkých otázkach života (La saggezza del tempo. In dialogo con Papa Francesco sulle grandi questioni della vita)* je súhrn svedectiev komentovaných pápežom Františkom v dialógu s riaditeľom časopisu *La Civiltà Cattolica* Antoniom Spadarom, SJ. Predslov knihy, ktorý uverejňujeme v plnom znení, napísal priamo Svätý Otec.

Mám jednu veľmi peknú spomienku. Ked' som bol na Fiľipinach, ľudia ma zdravili volamím: „*Lolo Kiko!*“, „*Dedko František!*“.. „*Lolo Kiko!*“ – kričali. Bol som skutočne potešený, že ma považovali za niekoho takého blízkeho, ako je ich dedko.

CHÝBAJÚ NÁM VZORY

Naša spoločnosť pripravila starých ľudí o hlas. Vzali sme im priestor a príležitosť na rozprávanie skúseností a životných príbehov. Odsunuli sme ich nabok, a tak sme prišli o dobro ich múdrosti. Usilujeme sa potlačiť svoj strach z krehkosti a zraniteľnosti, no tým iba stupňujeme v starých ľuďoch úzkosť z odmietnutia a opustenosť. Naopak, mali by sme podnecovať občiansky

zmysel pre vdăčnosť starému človeku, jeho doceneniu a pohostinnosti, vdaka ktorým sa bude cítiť živou súčasťou spoločenstva.

Vytesnením starých ľudí sa sami vyrádajeme z kontaktu s tajomstvom, ktoré im umožňovalo ísť d'alej a klesniť si cestu dobrodružstvom života. Teraz nám chýbajú vzory a prežité svedectvá.

Zblúdili sme. Pripravili sme sa o svedectvo ľudí, ktorí nielen vytrvali v čase, ale si v srdeci uchovali vdăčnosť za všetko, čo prežili.

STUDNICE MÚDROSTI

Na druhej strane však nie je pekný cynizmus starého človeka, ktorého svedectvo stratilo zmysel, ktorý pohľadom mladými ľuďmi a ustavične sa stáže. Jeho životná múdrost' sa už d'alej

neodovzdáva a mení sa na neplodnú nostalgiu.

Aké krásne však môže byť povzbudenie, ktoré sa starému človeku podarí komunikovať mladému mužovi či dievčaťu, hľadajúcim zmysel života! Práve v tom spočíva misia najstaršej generácie. Je to skutočné poslanie, ako okrem iného dokladá nasledujúca výzva z Knihy Sirachovcovej: „*Nepodceňuj rozhovory starých, ved aj oni sa učili od svojich rodičov. To od nich sa naučíš múdrosti a ako kedy dávať odpovede*“ (Sir 8, 9).

Starí ľudia sú v našich spoločnostiach studnicou múdrosti a civilizácia vyniká tým, akú pozornosť venuje seniorom. Výroky dedov majú pre mladých ľudí zvláštnu váhu. Odovzdáva sa nimi aj viera, a to prostredníctvom svedectva oných starých ľudí, ktorí z nej urobili kvas svojho života. Poznám to z vlastnej skúsenosti. Doteraz totiž so sebou stále nosím v breviári slová, ktoré mi moja babka Rosa napísala a odovzdala v deň môjho kňazského svätenia. Často si ich čítam a čerpám z nich na svoj prospech.

UZAVRETIE ZMLUVY

Už nejaký čas si uchovávam v srdeci jednu myšlienku a cítim, že si Pán želá, aby som ju vyslovil – totiž, aby najmladšie a najstaršie pokolenie spolu uzavreli zmluvu. Nastala hodina, keď starí ľudia majú snívať, aby mladí malí prorocké videnie. Uistil som sa o tom pri rozjímaní nad Knihou proroka Joela, kde sa píše: „*Vylejem svojho ducha na každé telo a budú prorokovať vaši synovia i vaše dcéry, vaši starci budú mávať sny a vaši mládenci budú mať videnia*“ (Joel 3, 1).

Čo to znamená?

Jedine vtedy, keď sa naši starí ľudia odvážia snívať a naši mladí prorokovať veľké veci, pokročí naša spoločnosť vpred. Ak túžime po budúcich „vízách“, doprajme starým ľuďom, aby nám porozprávali o svojich snoch a prijať ich od nich.

Potrebujeme snívajúcich starých ľudí! Práve oni totiž budú môcť inšpirovať mladých ľudí, aby sa hnali vpred v prorockej tvorivosti. Pre súčasnú mládež sú nutné tieto sny seniorov, aby im dodali nádej a budúcnosť.

SIMEON A ANNA

Mladí a starí teda kráčajú spolu a nazvájom sa potrebujú. Keď diet'a Ježiša priniesli do Chrámu, privítali ich tam dvaja starí ľudia, ktorí rozprávali o svo-

>>>

jich snoch. Simeon „sníval“ a Duch Svätý mu prisľúbil, že uvidí Pána. Simeon i Anna už mnohé roky a s nesmiernou vernosťou denne očakávali Pánov príchod. Chceli vidieť ten deň a toto stále očakávanie – napriek pravdepodobnej únave a frustrácii – trvalo zamestnávalo celý ich život. Ked' teda Mária s Jozefom prišli do Chrámu, aby splnili povinnosti ukladané Zákonom, Simeon s Annou im vyšli v ústrety, pretože im to vnukol Duch Svätý. Spoznali dieťa a odkryli novú vnútornú silu, ktorá im umožnila svedčiť. Zo Simeona sa stal básnik, ktorý vyspeval svoj chválospev, z Anny zase prvá Ježišova ohlasovateľka, ktorá o dieťati hovorila všetkým, ktorí očakávali vykúpenie Jeruzalema.

Nedostatok starých ľudí schopných podobať sa Simeonovi a Anne však mladým generáciám neumožňuje vízie, a preto zotrívajú v nehybnosti. Bez snov starých ľudí sa z projektov mladých ľudí vytrácajú mудrość a korene, v súčasnosti väčšmi než inokedy, lebo budúcnosť vyvoláva úzkosť, neistotu, nedôveru a strach. Iba svedectvo starých ľudí pomôže mladým ľuďom pozdvihnuť zrak smerom k obzorom a nahor k nebu, aby si všimli hviezdy. Už obyčajné vedomie toho, že sa za niečo oplatilo bojovať, mladých ľudí podporí v nakladaní s budúcnosťou.

CHÓR SVÄTYNE

Čo žiadam od starých ľudí, ktorých označujem za dejinných pamätníkov?

My, dedovia a babky, by sme sa mali spojiť v chór. Vidím nás, starých ľudí, ako stály zbor veľkej duchovnej svätyne, kde orodujúca modlitba a spev chvál podporujú spoločenstvo, ktoré pracuje a bojuje na poli života.

Aj od nich sa však vyžaduje činnosť! Odvaha, aby všetkými silami vzdorovali „skartačnej kultúre“, ktorá sa nám tak vnucuje. V tomto privyknutí si na „skartačnú kultúru“ je čosi podlé. Práve ked' nastáva staroba, všímame si medzier v spoločnosti naprogramované podľa meradiel výkonnosti.

Ako starí ľudia môžeme podakovať Pánovi za mnohé dobrodenia, ktoré sme dostali, a zaplniť tak okolité prázdro, tvorené nevďačnosťou. No nielen to: môžeme dodať dôstojnosť pamäti a miluľom obetiam. Môžeme terajším mladým, ktorí sa považujú za hrdinov prítomnosti a prekypujú ambíciami aj neistotou, pripomenúť, že život bez lásky je pustý. Môžeme povedať bojazlivým mladým ľuďom, že obavy z budúcnosti možno prekonat'. Môžeme naučiť mladých ľudí priveľmi zamilovaných do

seba, že väčšia radosť spočíva v dávaní ako v dostávaní a že láska sa neprejavuje len slovami, ale činmi.

Je zrejmé, že my, starí ľudia, si musíme takpovediac vynájsť toto nové životné obdobie, pretože staroba, ako sa prežíva teraz, je úplne nový jav. To nás však privádza k tvorivosti.

POHĽAD NA HVIEZDY

O čo prosím mladých ľudí?

Je mi l'uto mladého človeka, ktorého sny sa rozplynú v byrokracii. Podobá sa na bohatého mládenca z evanjelia, ktorý odchádza zarmútený bez toho, aby dospel k naphneniu.

Žiadam teda mladých ľudí, aby počúvali starých ľudí a boli im nabízku, aby neposlali svoju existenciu do penzie v „byrokratickom kvietizme“, do ktorého ich vyhostujú mnohé životné ponuky nemajúce nádej a heroizmus. Nalieham na zrak upretý k hviezdam a na primeraného ducha utópie, ktorý

vedie k zhromažďovaniu energie v prospch lepsieho sveta.

Oceňujem túto knihu, pretože prepožičiava hlas skúseným ľuďom, ktorí sa prihovárajú a delia sa o svoje skúsenosti. Bolo krásne kontemplovať vyobrazenia ich tvári. S niektorými z nich som si priateľsky porozprával a čítanie všetkých príbehov mi veľmi prosperovalo.

Odkazujem túto knihu aj mladým ľuďom, aby zo snov starých ľudí vyt'ažili svoje videnie lepšej budúcnosti. Na cestu do budúcnosti sú potrebné minulosť a hlboké korene, vďaka ktorým sa vyrovňávame s prítomnosťou a s jej problémami. Treba pamäť, odvahu, zdravú utópiu. Preto by som si prial, aby svet prežíl nové objatie medzi mladíkmi a starými ľuďmi.

Franciscus

(Odseky a medzititulky: redakcia)

(Snímky: Pixabay)

PriestorNet

**NÁBOŽENSTVO
KULTÚRA
SPOLOČNOSŤ**

priestornet.com

Frankfurtská škola predstavuje víťazstvo ideológie nad zdravým rozumom

Frankfurtská škola nemravúv stodola

Pred 95 rokmi na univerzite vo Frankfurte nad Mohanom vznikol vôbec marxisticky orientovaný vedecký ústav, ktorý je známy pod menom Frankfurtská škola. Toto výročie sa však určite neoddá oslavovať.

Ked' v Rusku prebehla bol'sevická revolúcia, vládlo pre svedčenie, že sa „robotnícka“ revolúcia rozšíri do celého kapitalistickej sveta. No nič z toho, čo teoretickí marxisti a komunisti predvídali, sa nesuskutočnilo. Vari sa Marx mylil?

ZLÁ STÁVKA

Prvá svetová vojna mala byť časom víťazstva marxistov a komunistov. Boli úplne presvedčení, že v prípade vojny robotníci nebudú bojať proti robotníkom z iných národov, ale povstanú a vzbúria sa proti svojim vládcom. Keď nastal marxistickými teoretikmi onen dlho očakávaný čas, robotník, o ktorom Marx vyhlásil, že nemá vlast', sa identifikoval s rodou krajinou, nie s triedou. „Prejavil sa rovnako, ako každý iný člen národa. Sila jeho antagonizmu, o ktorej sa predpokladalo, že zvrhne kapitalizmus, objavila lepší ciel' v cudzincomi. Robotnícka trieda, rovnako ako stredná či vyššia trieda, a rovnako ako ľudstvo ochotne, ba až dychtivo odišla do vojny. Marxisti sa ukázali ako hlupáci,“ napísala americká historička Barbara Tuchmanová.

Koncom roka 1922 začala Komunistická internacionála (Kominterna) hľať dôvody neúspechu, a tak sa na Leninov popud v moskovskom Inštitúte Marxa a Engelsa uskutočnil kongres Kominterny. Dvaja marxistickí filozofi Maďar György Lukács (1885 – 1971) a Talian Antonio Gramsci (1891 – 1937) ponúkli vysvetlenie: „Kapitalizmus robotníkov nezbedačil. Ich osud sa v sku-

točnosti zlepšil a revolučne nepovstali preto, lebo ich duše boli po dvetisíc rokov sýtené kresťanstvom, ktoré ich oslepiло v ich naozajstných triednych záujmoch. Dokedy kresťanstvo a západná kultúra, imunitný systém európskej spoločnosti, nebudú vykorenene z duše západného človeka, marxizmus sa nemôže zakoreníť a robotníci, v ktorých mene sa malo v revolúcii bojať, budú revolúciu zrádzať. Stávka marxistov a komunistov na robotnícku triedu bola stávkou na zlého koňa.“

RUSKÁ KRESŤANSKÁ DUŠA

Súdruh Lukács, ktorého – podľa vlastnej autobiografie – „biela vláda Maďarska naháňala za viac ako 200 vrážd a požadovala moje zatknutie a trest smrti“, ponúkol riešenie: „Zmena hodnôt nemôže v celom svete prebehnúť bez zničenia starých hodnôt a vytvorenie nových revolucionárov.“

Súdruh Gramsci bol presvedčený, že pre jednoduchého Rusa znamenala pôda, viera, rodina, ikony a matka Rus aj s cárom ďaleko viac než medzinárodná robotnícka solidarita: „Rusom bránili v prijati bol'sevickej revolúcie ich kresťanské duše.“ Dospel k podobnému záveru ako Lukács, len svoj názor „politicky nekorektne“ pomenoval: „Civilizovaný svet úplne prestúpilo kresťanstvo. Systém založený na židovsko-kresťanských náukach a hodnotách nemožno zvrhnúť, kým sa tieto korene neprerušia. Ak tvorí kresťanstvo ochranu kapitalizmu a európskej spoločnosti, potom ak sa chcú komunisti zmocniť Zá-

padu, najprv ho musia odkresťať.“ A tak Gramsci presadzoval, že marxisti musia na Západe najskôr zmeniť kultúru, pretože potom im moc sama padne do lona. Upozornil, že zmena kultúry si vyžaduje „dlhý pochod inštitúciami“, ako sú umenie, film, divadlo, školy, masmédiá... Jednu za druhou treba dobyť, premeniť a spolitizovať na revolučnú agentúru, a až potom sa môžu ľudia pozvoľne viest' k tomu, aby revolúciu „pochopili“, ba dokonca uvítali.

Konzervatívny novinár a spoluzakladateľ časopisu *National Review* Ralph de Toledano vtedajší kongres Kominterny označil za „možno zhubnejší pre západnú civilizáciu ako samotná bol'sevická revolúcia“.

SPOLOK NEVERCOV

Názory európskych súdruhov však ako si neladili s Leninovou tézou o nevyhnutnosti revolučného boja za socializmus, dokonca na 5. kongrese Kominterny v 1924 sa Lukácsove názory stali terčom kritiky a ich hlásateľov označil Stalin za „revisionistov“. Súdruhovia „revisionisti“ si však uvedomovali, že robotnícka trieda nesplnila svoju úlohu priekopníka revolúcie a robotníci boli šťastní, keď sa z nich stávala stredná trieda – toľko nenávidená buržoázia. A s tým bolo treba niečo robiť. Keďže kapitalizmus nezhoršoval postavenie robotníkov, ale naopak – zlepšoval ho, tak pôvodne myšlená hybná sila revolúcie už zrazu nemala dôvod pokračovať v násilnej zmene spoločenského systému.

>>>

Lukács už na kongrese Kominterny v 1922 pochopil, že s bolševickými po krví bažiacimi revolucionári nenájde spoločnú reč, a tak sa začal čoraz intenzívnejšie spolčovať s precízne vyberanou ľavicovou vzdelenckou špičkou vtedajšieho sveta. Iste nebolo náhodou, že všetci boli buď inoverci, agnostici, alebo ateisti, či ešte lepšie – antiteisti. Ich myšlienkovými vzormi boli Marx, Engels, Hegel, Freud, Nietzsche a Max Weber, no nepohrdli ani Leninom. Táto partia na čele s Lukáčom a nemeckými komunistami z radov sociológov založili v roku 1923 na univerzite vo Frankfurte nad Mohanom – podľa vzoru Moskovského Inštitútu Marxa a Engelsa – tzv. Inštitút marxizmu. Keďže názov tejto ustanovizne bol prveľmi provokujúci, „súdruhovia zakladatelia“ ho zmenili Inštitút sociálneho výskumu (Institut für Sozialforschung). Ten sa čoskoro stal známym ako Frankfurtská škola. Prvým riaditeľom inštitútu sa stal zárytý marxista Carl Grünberg.

Za zmienku stojí miesto inštitucionálizácie myšlienok Lukáča a spol. Najmä nemecká akademická pôda bola už nejaké-to desaťročie pripravená kádrovo a ideoovo podporiť rozvratné myšlienky a dať im oficiálny rámc.

ZÁPAD BUDE SMRDIEŤ

Súdruhovia z Frankfurtskej školy sa nerozlišili s Marxom, len chceli pustiť do revolučného programu „čerstvý vzduch“. Na rozdiel od klasikov marxizmu, ktorí za cestu k moci považovali len násilné uchopenie moci, „frankfurtskí“ marxisti chceli postupovať v pretváraní sveta nenásilne a trpeživo. Vychádzali z teórie, že keď bude človek presvedčený, či aspoň bude pocíťovať nádej, že sa vďaka daru rozumu dajú vyriešiť problémy spoločnosti, potom spoločnosť nikdy nedosiahne stav beznádeje a odčudzenia. No to je presne ten stav, ktorý priam volá po vzniku socialistickej revolúcie. Na jeho dosiahnutie je nutné len jedno – podkopať dedičstvo kresťanskej civilizácie. Nemecký komunista Willi Münzenberg (1889 – 1940) to zhruňal: „Západ skazíme tak, až bude smrdieť. Musíme organizovať intelektuálov a s ich pomocou rozložiť západnú civilizáciu postavenú na kresťanstve. Jedine vtedy, keď zničia jej hodnoty a urobia život neznesiteľným, môžeme zaviesť diktatúru proletariátu.“

Neomarxisti boli a sú presvedčení, že keď sa vykorení „tmárske myslenie“, potom sa ich myšlienky a postupy rozšíria ako vírus, aby „dielo západných marxistov pokračovalo inými prostriedkami“. A tak si dali za cieľ pretvoriť

Najvýznamnejší predstaviteľia Frankfurtskej školy

svet nie formou priamej revolúcie, ale jej plazivou odrodou trvajúcou desaťročia – postupným, priam nenápadným narúšaním hodnôt sa dostaví ich víťazstvo. Stačí len vykoreníť západnú kultúru, ku ktorej patrí kresťanská viera. Jednoducho povedané – najdôležitejšie je „oslobodiť ľudí, najmä veriacich, od tmárvstva kresťanstva“.

KRITICKÁ TEÓRIA

Po tom, čo Carl Grünberg (1861 – 1940) utrpel mítvicu a išiel do dôchodku, novým riaditeľom inštitútu sa roku 1930 stal Max Horkheimer (1895 – 1973). Približne v tom čase sa k Frankfurtskej škole pripojili aj hudobný kritik Theodor Adorno, psychológ Erich Fromm a sociológovia Wilhelm Reich a Herbert Marcus. Sformovala sa tzv. kritická teória, čo sice znie nevinne, ale išlo o ide o najefektívnejšiu zbraň neomarxizmu. Jej základom je deštruktívna kritika všetkých hlavných prvkov západnej kultúry, najmä však kresťanstva. Erich Fromm (1900 – 1980) to sformuloval veľmi jasne: „Ludský mozog žije v 20. storočí, no srdce väčšiny ľudí ešte v kamennej dobe. Väčšina ľudí ešte nezložila skúšku zrelosti. Potrebujú myty a idoly, aby uniesli skutočnosť, že človek je vo všetkom sám sebou, že okrem človeka samotného neexistuje nijaká autorita, ktorá by dávala životu zmysel.“

Len t'ažko možno vymenovali všetky aplikácie týchto doktrín v bežnom živote. „Kritické myslenie“ si okrem kresťanstva berie na mušku kapitalizmus, autority, hierarchické usporiadanie, morálku, tradície, rodinu, školstvo, sexuálne zábrany, lojalitu, vlastenectvo, ná-

rodné povedomie, etnocentrismus, konvencie, konzervativizmus..., etc... „Kritické myslenie“ sa totiž dá aplikovať, a aj sa aplikuje (!) na čokoľvek, čo sa považuje za prekážku „sociálnej a kultúrnej revolúcie“.

Aj keď neomarxisti opustili rusifikovaný marxizmus, jedno si ponechali – Marxov pohľad na morálku: To, čo napomáha revolúcii, je mravné, čo jej prekáža, je nemravné. Takto vnímaná morálka vytvorila koncept taktiky Frankfurtskej školy. Je veľmi prostý – očierniť oponentov myšlienok neomarxitov, a tak kritici musia namiesto argumentovania očistiť svoje meno.

VŠETKY VINY SVETA

Prirodzene, že nezostáva len pri očierňovaní. Kým sa oponenti spamätajú, už je tu najničivejšia kritika každej mysliteľnej oblasti života, ktorá by mohla narušiť spoločnosť a rozložiť to, čo neomarxisti považujú za „útlak“. A tak sme desaťročia svedkami ustavičnej relativizácie Západu a jeho kresťanských hodnôt, ako aj delegitimizácie ich obhajcov. Relativizácia sa deje spochybňovaním historických identít ako sú národ, kresťanstvo či rodina. Čokoľvek tradičné, historické či stáročiami zabehnuté sa implicitne predkladá ako zlé. Západná kultúra (rozumej kresťanská) predsa nesie vinu za zločiny genocídy proti každej kultúre a civilizácii, na ktorú v dejinách narazila. Ustavične sa verklíkuje, že západná spoločnosť je v dejinách najväčším nositeľom rasizmu, sexizmu, nacionalizmu, xenofóbie, homofóbie, antisemitizmu, fašizmu či nacizmu.

>>>

Každý stav, problém či inštitúcia sa interpretuje optikou útlaku menšiny zo strany väčšiny. Západ tak utláča zvyšok sveta, muži ženy, heterosexuáli komunitu LGBTI+, kresťania moslimov, belosi černochov, rodina ženy a deti, buržoázia proletariát.... Čokoľvek, čo zapadá do tohto náratívu je potreba vytiahnut'. Čokoľvek, čo nezapadá, je potreba ututlat', aby „marginalizované“ skupiny neboli ďalej stigmatizované.

Prirodzene, že nejde o blaho jednotlivých príslušníkov menšíň, ide o to reprodukovať náratív útlaku a potvrdzovať status obete. Vďaka tomu je Západ narušený, jeho história je pošpinená, naši predkovia očiernení, a tak sa ľudia začínajú oddelovať od svojich rasových a kultúrnych koreňov.

TYRANIA POKÁNIA

V rámci tzv. kritickej teórie sa tvrdí, že zločiny Západu vychádzajú z jeho charakteru, ako ho utváralo kresťanstvo, pričom sa kresťanstvo považuje za najväčšie zlo. Na ilustráciu si stačí spomenúť na ustavičné útoky na ct. Pia XII. za jeho „spoluvinu“ na holokauste, pričom vôbec nezáleží na množstve rukolapných dôkazov, ktoré dokazujú pravý opak (pozri VOX 15/2018). Ba čo viac – obhajcov, a nielen Pia XII., ale kresťanských hodnôt vôbec, treba usvedčiť z rasizmu, fašizmu či bigotnosti, a tak ich názor vylúčiť ako neprípustný. Neomarxistom sa podarilo zachovať negatívne konotácie rasizmu, a pritom tento pojem úplne vyprázdníť. Rasizmus už nie je o diskriminácii na základe rasy, ale je to čokoľvek, čo negatívne mieri na menšinu, respektívne podporuje utlachovateľské štruktúry západnej civilizácie.

Pri takýchto frontálnych a dlhodobých útokoch sa niet čo diviť, že „kritická teória“ v konečnom dôsledku vyvoláva *kultúrny pesimizmus*, pocit odcudzenia, beznádeje a zúfalstva, vďaka ktorému ľudia, napriek tomu, že žijú spokojne a slušne, zrazu vidia svoju vlast' a svoj národ ako utláčateľa nehodného solidarity a lásky, a sú plní falošnej viny a falošnej morálnej hanby. Západ a jeho národy už zrazu nie sú najúspešnejšie, najslobodnejšie a v skutočnosti najväčšmi tolerantnými, naopak – nesú si kolektívnu historickú vinu. Západný sklon k sebareflexii a kritickému myšleniu sa tu zvrháva v paušálny masochizmus, ktorý francúzsky filozof Pascal Brucker trefne nazýva „*tyrania pokánia*“.

A práve o to neomarxitom ide. Kultúrny pesimizmus je onen nutný krok k stavu beznádeje a odcudzenia, ktorý nielenže vyvoláva revolučné nálady,

ale priamo viedie k revolučným zmienám. Preto stúpenci Frankfurtskej školy presadzujú čo najničivejšiu kritiku každej myслiteľnej oblasti života, ktorá by mohla narušiť spoločnosť a rozložiť to, čo považujú za poriadok „útlaku“.

NOVÝ PROLETARIÁT

Marxizmus nemôže existovať bez početných mäs obyvateľstva, ktoré sa považujú za vykorisťované a utláčané a za ktorých ochrancov sa môžu marxisti vyhlásiť. Ako bol'sevická revolúcia, tak aj kultúrna revolúcia neomarxitov potrebuje svoj „proletariát“. Preto ideológovia neomarxizmu hľadali cestu, ako masám vsugerovať, aby sa cítili utláčané a neslobodné. Zaviedla sa idea „oslobodenia“. Tá hlásala emancipáciu a vyzývala ľudí, aby sa vzbúrili proti kritizovaným normám, konzervatívnym hodnotám a „kategóriám, ktoré riadia život spoločnosti“ a aby sa od toho všetkého „oslobodili“.

V 50. rokoch chýbala Frankfurtská škola osobnosť, ktorá by popularizovala „oslobodenie sa“. Vtedy však začala žiariť neomarxitická hviezda Herberta Marcusa (1898 – 1979), ktorý prišiel s odpovedou, kto bude hrať rolu proletariátu v nastávajúcej kultúrnej revolúcii, keďže robotnícka trieda zlyhalo. Marcusovími kandidátmi boli radikálna mládež, černošskí bojovníci, homosexuáli, feministky, „utláčané“ menšiny, asociáli, , revolucionári z tretieho sveta, rôzni odrodilci, skrátka všetky rozhnevané hlasy „prenasledovaných obetí“ Západu či skupiny, ktoré stojia na pokraji diania. Marcuse bol presvedčený, že sex a drogy sú lepšie zbrane,

ako slová a knihy. V diele *Eros a civilizácia* naliehal na univerzálne prijatie princípu slasti. „*Úplne odmietnite kultúrny poriadok*,“ vyzýval Marcuse. Jeho popularita medzi bezstarostnou západnou mládežou, ktorej slová *hľad* či *chudoba* zneli cudzo, rástla až do takej miery, že keď v roku 1968 v Paríži revoltovali študenti, niesli transparenty s nápisom „*Marx, Mao a Marcuse*“. No Marcuse zašiel tak ďaleko, že ho sv. Pavol VI. na generálnej audiencii 1. októbra 1969 verejne odsúdil za otvorenú chlipnosť a verejnú nemravnosť zabenčenú do rúcha slobody a pokroku, čo prezentoval ako teóriu oslobodenia, ktorá podľa pápeža „*pod pláštikom slobody otvára cestu bezmedznej svojvôli*“.

ZNIČENIE RODINY

Keď sa už našli noví „proletári“, Marcuse a spol. začali nadvázovať na Freudovo poňatie sexuality, ktoré zahŕňa neviazané ukájanie pohlavného pudu, stieranie rozdielov medzi pohlaviami a prekonanie tradičných vzťahov medzi mužmi a ženami. Neomarxitami hlásaný hedonizmus, antikoncepcia, sterilizácia a interrupcia sa stali akož liekmi na kultúrny pesimizmus, ktorý vyvolávali práve neomarxitom.

Netrvalo dlho a ideológovia Frankfurtskej školy si za najvyšší ciel dali zrušenie rodiny. Nešlo o nič nové. Vedľa ich guru Marx v *Nemeckej ideológii* napísal, že patriarchálni muži považujú manželky a deti predovšetkým za majetok. Ani Engels sa nedal „zahanbiť“ a v *Pôvode rodiny, súkromného vlastníctva a štátu* vyslovil presvedčenie, že všetka diskriminácia žien pochádza

>>>

z patriarchálnej rodiny. Nakoniec, aj v *Komunistickom manifeste* sa píše o „porobe žien“ v rodine. Niet sa preto čo diviť, že Erich Fromm inšpirovaný „otcami proletariátu“ začal tvrdiť, že rozdiely medzi pohlaviami nie sú vrodené, ale sú funkciou západnej kultúry. No ktorá feministka by si to neosvojila...?

Kedže základom mentálnej výbavy neomarxistov je machiavellizmus, tak pri ich úsilí zlikvidovania klasickej rodiny to platí absolútne. Inkrementalizmus, tzv. salámová metóda, im nie je cudzí: „*Dokonca aj čiastočné zrušenie rodičovskej autority v rodine môže viesť k vzrastu pripravenosti nasledujúcich pokolení prijať spoločenskú zmenu.*“

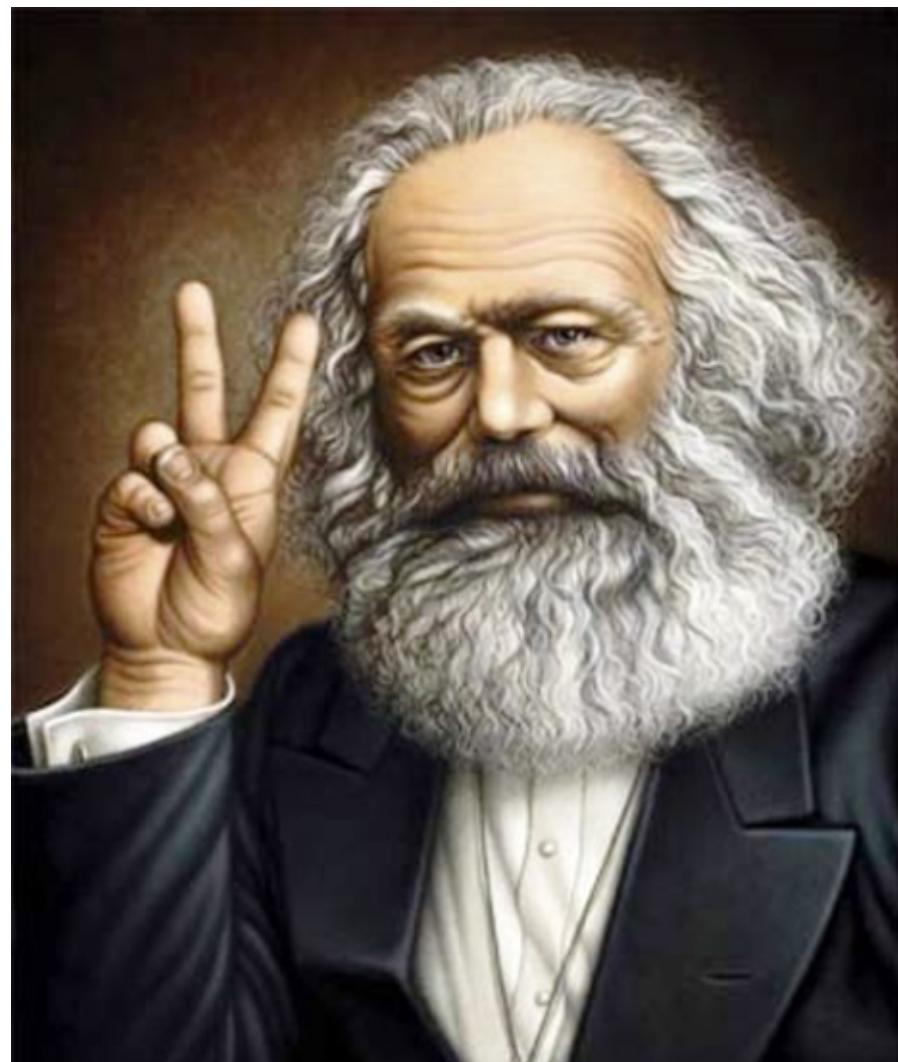
Vďaka Marcusovi a tzv. novej ľavici v 60. rokoch sa súčasťou neomarxistickej kultúrnej revolúcie stal aj boj proti vedúcemu postaveniu mužov v mene „oslobodenia žien“. Fromm je presvedčený, že „mužskost“ a „ženskost“ nie sú „podstatným“ odrazom pohlavných rozdielov, ako sa domnievali romantiči, ale pramení „z diverzifikácii životných rolí, ktoré sú sčasti spoločensky dané“.

Po takýchto názoroch krajné feministické myšlenie skočilo ako pes po mäse, a tak v súčasnosti tieto tézy môžeme pozorovať takmer vo všetkých masmédiách.

POSTOJ VS. VEDOMOSTI

Na dosiahnutie neomarxistických cieľov je nutné obsadiť všetky kultúrne inštitúcie, prirodzené, priamo neomarxitami, alebo aspoň nimi ohlúpenými ľuďmi. Už dlhšie možno badať, že sa začína napĺňať „proroctvo“ Theodora Adorna (1903 – 1969), nepísaného vedúceho „hudobnej katedry“ Frankfurtskej školy. Presadzoval disharmonickú a atonálnu hudbu ako nástroj na zničenie spoločnosti, vyvolanie neviazanosti či úzkostných stavov. Uvedomoval si silu hudby, a preto vyhlásil: „*Spojené štáty možno zraziť na kolenná pomocou rozhlasu a televízie, ktoré budú šíriť nihilistickú kultúru.*“ A nielen Spojené štáty...

Bolo by naivné myslieť si, že by neomarxitia obišli školstvo. Keď začal Hitler po svojom nástupe prenasledovať Židov, členovia Frankfurtskej školy aj so svojou zvrátenou ideológiou ušli do USA. Tu sa usadili na známych univerzitách, kde nasmerovali svoju silu a talent na podkopanie kultúry krajiny, ktorá im poskytla útočisko. Pod kepienkou slobody takmer dvadsať rokov tu vznikali tisícky strán informácií ako podkopať systém, ktorý ich viac ako

výdatne živil. A tak sa prestížne najlepšie americké univerzity stali doslova liahňou budúcej „demokratickej“ ľavice. Hitom, až priam mantrou sa stala ďalšia neomarxistická teória – teória politickej korektnosti, ktorú v súčasnosti ako kráľovské žezlo držia v rukách vlády západného sveta.

Za veľký úspech Frankfurtskej školy možno považovať aj to, že v súčasnosti sa čoraz častejšie začína presadzovať, že pre deti je podstatnejšie osvojiť si v škole „správne“ postoje, ako osvojenie si faktov a vedomostí. Vedomostná latka sice klesá, ale latka politickej korektnosti a multikultúry stúpa.

NEKONČIACA SA REVOLÚCIA

Frankfurtská škola neodsudzuje jedincov, ale celé skupiny, čím sú zajedno s „klasickými“ marxistami. „Klasici“ nenávideli kapitalizmus, neomarxitia svoju nenávisť zamerali na kultúru. Obe skupiny Marxových dedičov však majú jedno spoločné – na dosiahnutie svojich cieľov sú povolené všetky dostupné zbrane. A najlepšia obrana je útok. Preto oponentov a tradicionalistov doslova nezmyselne nazývajú rasistami,

fašistami a nacistami, slepými fanatikmi, extrémistami, homofóbmi, antisemitmi... Ľudia vychovávaní v klasických rodinách, ktoré sú vlastenecké a vyznávajú starodávne náboženstvá, sú v lepšom prípade bigotní, bežne xenofóbmi či homofóbni, v konečnom dôsledku sú to potenciálni fašisti a nacisti. A toto sa zovšeobecnilo. Takéto osočovanie sa pre neomarxitov stalo programom s povinnosťou napádať, diskreditovať a znevažovať čest' všetkých kritikov ich nálepkovaním, a to dovtedy, kým sa to pre verejnosť stane „skutočnosťou“. Útoky na rodinu, dejiny a hrdinov sa neskončia, pretože pre marxistickú kultúrnu revolúciu je to spôsob, ako očistit' krajinu od nenávideného dedičstva – kresťanstva.

Experiment komunistického sovietskeho režimu sa skončil, naťastie, krahom. Revolúcia Frankfurtskej školy, ktorá sa na prvý pohľad vôbec nepodobá na revolúciu, trvá doteraz a ako zhubná rakovina postupne a nenápadne mení ľudí...

*Spracoval PAVOL PRIKRYL
(Snímky a ilustrácie: archív)*

Žilinská galéria Ikony predstavuje ikonu mesiaca november *Sv. Kozma a Damián*

Ikona mesiaca november

S ikonou mesiaca *Svätý Kozma a svätý Damián, lekári nezištníci, k nám teraz doputovali z d'alekej časovej vzdialenosťi, z 3. stor., dvaja rodní bratia, lekári Kozma a Damián, aby vzkriesili v týchto časoch ideál lekára podľa Božieho zámeru, ako nám ho svojím postojom k chorým naznačil sám Ježiš Kristus.*

Úcta k týmto svätým je živá od ich čias až do dnešných dní, o čom svedčí množstvo im zasvätených chrámov, napísaných ikon i modlitieb. Neliečili kvôli märnej sláve, ani kvôli peniazom. Svoje lekárske umenie vykonávali nezišne a s láskou pre všetkých, čím naplnili Božie slovo „*milovať Boha a blízneho*“ (*Mk 12,29-31*).

SYMBOLIKA FARIEB

Ikona mesiaca pochádzajúca zo Srbska bola napísaná v súčasnosti. Sú na nej zobrazení bratia v zrelem veku na bohatu zlátenom pozadí, symbolizujúcim prítomnosť Boha, svetlo nebeského domova, ktorý bratia dosiahli svojou veľkorysou odpovedou na Božie výzvy v pozemskom živote.

Modrá farba ich odevu symbolizuje múdrost', zbožnosť', ako aj prítomnosť tajomstva ich úspechov pri liečení chorých, tajomstva pôsobenia Bozej moci skrže ich vieri. Zelená farba v ich odevе a zelená zem pod ich nohami hovoria o nádeji a novom živote, ktorý bratia prinášali chorým. V rukách majú nádobku na lieky a skalpel, ktorého vrchná časť je zakončená krížom, znakom, že liečia v moci Kristovho kríža. Kríž tiež pripomína, že aj choroba je krížom, o ktorom Ježiš hovorí: „*Kto chce ísť za mnou, nech zaprie sám seba, vezme svoj kríž a nasleduje ma*“ (*Mk 9, 34*). Zároveň je kríž aj znakom víťazstva, znakom, že choroba, utrpenie a smrť nemajú posledné slovo.

Cervená farba odevu symbolizuje mučenictvo bratov, ktorí „*stratili svoj život pre Krista a našli ho*“ (*Mk 9, 35*).

Z ich tvári vyžaruje múdrost', rozvážnosť', ušľachtilosť' a láskavosť' ducha, o čom hovoria ich život a skutky. Pri výkone svojho povolania sa nespoliehal i len na svoje prirodzené dary, schopnosti, rozum a lekársku vedu, ale do svojej služby vždy pozývali Boha, a preto ich prítomnosť' a služba prinášali uzdravenie nielen tela, ale aj ducha.

LEGENDY S FAKTAMI

O samotných svätcích sa nám nezachovalo veľa historických faktov. V ich životopisoch sú historické dejey pomiešané s legendami, takže ich ľahko oddeľiť. No úcta k nim, ktorá sa po ich smrti veľmi rýchlo rozšírila v starovekom kresťanskem Východe aj Západe, je dôkazom historického základu legendy a pravovernosti ich svätého života. Potvrdzuje to, že aj rímska Cirkev ich zaraďala do kanóna sv. omše v prvej eucharistickej modlitbe, čím významne

prispela k a k upevňovaniu šíreniu úcty k nim.

S istotou vieme, že bratia pochádzali z Blízkeho východu. Mladosť prežili v sýrskom meste Aigei. Mená Kozma a Damián majú grécky pôvod (*Kozma* z gr. *kosmos* – súlad, poriadok, svet; *Damián* z gr. *damanios* – krotiteľ), čo súviselo zrejme s ich otcom, ktorý bol Grék, pohan. Ten však skoro zomrel a matka Theodora, zbožná kresťanka, ich vychovávala vo viere spolu s ďalšími tromi bratmi. Naučila ich milovať Boha, poznali *Sväté písmo* a, ako hovoria životopisy, Duch Svätý ich vyučil aj lekárskemu umeniu, aby liečili podľa slov evanjelia „*každú chorobu a každý neduh medzi ľudom*“ (*Mt 4, 23*).

MUČENÍCKA SMRŤ

Podľa legend ked' pohanskí kňazi zbadali, že sa im vyprázdňujú chrámy a pokladnice, ich hnev sa obrátil proti bra-

tom. Obžalovali ich z čarodejníctva, čím zvádzajú ľud, aby sa klaňali kresťanskému Bohu. Počas veľkého prenasledovania kresťanov za cisárov Diokleciána a Maximiána, keď bratia pôsobili v Cilícií (Malá Ázia), dal ich mestodržiteľ Lyziáš, veľký nepriateľ kresťanov, uväzniť. Vyzval ich, aby sa vzdali viery, ale bratia vyznali, že budú slúžiť len jedinému pravému Bohu. Lyziáš sa rozhneval a dal ich mučiť. Po mnohých mukách, z ktorých zázračne vyviazli bez ujmy, ich dal napokon stlať. Ako uvádzajú niektoré životopisy, stalo sa to 1. novembra 303 v meste Aigei.

Kresťania potajme odniesli ich telá do biskupského mesta Kyros v Sýrii, kde ich pochovali.

Po smrti bratia z hrobu konali zázračné uzdravenia. Keď sa však neskôr cisár Justinián (527 – 565) na ich príhovor uzdravil, dal v meste Kyros postaviť Baziliku sv. Kozmu a Damiána a úcta k nim sa rozšírila do celého kresťanského sveta.

SKRZE KRISTA

Posluhovať chorým znamená posluhovať samému Ježišovi v jeho trpiacich údoch a je prejavom lásky, keď kresťan pomáha chorému znášať t'archu choroby podľa Božieho slova „*neste si nazájom svoje bremend*“. V deň súdu Ježiš povie: „*Chorý som bol a navštívili ste ma*“ (Mt 25, 36).

Tomuto poslaniu sa naplno venovali aj Kozma a Damián. Pokračovali v diele apoštolov, ktorým dal Pán moc uzdravovať chorých, aby sa skrže tento znak ich ohlasovanie evanjelia stalo vierohodným, ako o tom hovorí evanjelium: „*Dal im silu a moc nad všetkými zlými duchmi a liečiť neduhy. Poslal ich hlásať Božie kráľovstvo a uzdravovať chorých. Oni šli, všade hlásali evanjelium a uzdravovali*“ (Lk 9, 1-2.6). Cez zázraky uzdravenia skrže ruky apoštolov mnohí uverili a prijali Ježiša.

Podobne sa to diaľo aj skrže Kozmu a Damiána, ktorí uverili a nechali v sebe pôsobiť zmŕtvychvstalého Ježiša. Uzdravovali ľuďom nielen telesný život, ale svojou láskovou a nezištnou službou im ohlasovali aj evanjelium. Bratia vykonávali toto povolanie ako dvojica a tento symbolický obraz dvojice ich spája s apoštolmi, ktorých Ježiš posielal tiež po dvoch ohlasovať Božie kráľovstvo a uzdravovať.

Bratia pevne veriac v Krista pri liečení chorých sa nespoliehali len na svoje lekárske umenie, ale predovšetkým pozývali do tejto služby Boha, pomažávali chorých sväteným olejom a kropili svätenou vodou. Dôsledne uplat-

ňovali radu najvyššieho Učiteľa a Lekára Ježiša Krista: „*Zadarmo ste dostali, zadarmo dávajte*“ (Mt 10, 8).

VEĽKÁ ÚCTA

Hoci nám tito dvaja lekári nezanechali po sebe veľa historických údajov, do súčasných čias preniká k nám ich vzácne posolstvo lásky a nezištnosti v ich vznešenej službe. Od ľudí, ktorých liečili, nebrali peniaze ani žiadnu odmenu, prosili ich len o jedno – aby pevne verili a sväto žili v Ježišovi Kristovi, ktorý ich uzdravil. Za takúto nezištnú službu trpiacemu človeku a zázračné uzdravenia, ktoré sa skrže nich diali, ich Cirkev nazvala nezištníkmi a divotvorcami.

Zázračné uzdravenia boli späť s ich vierou v Ježiša Krista. Považovali za veľkú milosť a požehnanie liečiť zadarmo pre Boha, s vedomím, že v každom

človeku, ktorému pomáhajú v chorobe, žije Kristus. Sv. Kozma a Damián pristupovali ku každému chorému, bohatému či chudobnému s láskou a úctou. Chorému, ktorý bol často ponížovaný, tito dvaja svätí lekári vracali dôstojnosť. Mnoho pohanov sa pre ich príkladný život a nezištnú službu chorým obrátilo na kresťanstvo.

Sv. Kozmovi a Damiánovi je zasvätených mnoho chrámov aj na Slovensku a v Čechách, kde si ich dokonca zvolili za spolupatrónov. V júli 2016 bolo slovenské zdravotníctvo, slovenskí zdravotníci a pacienti zverení pod patronát svätých lekárov a divotvorcov Kozmu a Damiána v prítomnosti vladky Milana Lacha. Pri tejto príležitosti Konferencia biskupov Slovenska vydala modlitbu zasvätenia slovenských zdravotníkov týmto svätcom.

OLGA VALČUHOVÁ

Pavlíni prispeli k zvyšovaniu kultúrnej a vzdelanostnej úrovne v Uhorsku

Zanedbatel'ná epizóda?

Snímka: CCG

V čísle 14/2018 sme uverejnili článok historičky Miriam Hlaváčkovej *Pavlíni na Slovensku. Na pôsobenie tejto „uhorskej“ rehole zareagoval Jozef Zavarský, ktorý roku 1988 publikoval historickú úvahu o pedagogických aktivitách paulínov v *Technických novinách*. Tento článok uverejňujeme v plnom znení.*

V stati *Založenie trnavskej univerzity*, uverejnenej v zborníku *Trnavská univerzita v slovenských dejinách* (Veda, Bratislava 1987), Anton Vantuch sa zmieňuje aj o pôsobení paulínov (často sa u nás používa pravopisný tvar pavlíni; vzhľadom na prameňe, od ktorých odvíjame konštatovania v tejto staci, sa však pridŕžame podoby paulíni – pozn. J. Z.). Vantuch píše, že im „ostrihomskí arcibiskupi... darovali... roku 1651 aj právo udeľovať univerzitné hodnosti členom vlastného rádu“. Ďalej hovorí: „Stali sa tak samostatnými a mali v Trnave akúsi súkromnú vysokú školu.“ A k tomu vyslovuje zaujímavú mienku: „Pázmán azda rátal s tým, že čoskoro by sa aj ostatné rády (rozumej popri jezuitoch – pozn. J. Z.) mohli zúčastniť na vedení univerzity. Preto sa usiloval založenie (rozumej založenie Trnavskej univerzity – pozn. J. Z.) formulovať tak, aby tomuto riešeniu zstali otvorené dvere.“

ŠKOLA V LEOGLAVE

Paulíni boli jedinou mníšskou rehoľou uhorského pôvodu. Založil ju okolo roku 1250 ostrihomský kanonik Euzébius a roku 1308 ho ako celocirkevný schválil pápež Klement V. Roku 1786 ho cisár Jozef II. zrušil. Na Slovensku pôsobili paulíni na viacerých miestach (v lokalite Pajštún pri Bratislave ostala na

nich pamiatka v mene: nem. Paulenstein, t. j. Paulínsky kameň – pozn. J. Z.), medziiným v Marianke (lepšie povedané v Mariatáli, lebo kláštorná-pútna lokalita nepatrila k obci Marianke, skôr naočak, Marianka patrila Mariatálu), kde aj mal v 16. až 18. storočí sídlo generálny predstavený rádu – najskôr iba faktické, od roku 1721 aj úradné.

Paulíni boli známi vysokou úrovňou školstva. V čase, o ktorom hovorí Vantuch, bola významná ich vyššia škola v Lepoglave v Chorvátsku. Spomína ju v už uvedenom zborníku na inom mieste Kvéta Kučerová, podľa ktorej sa na nej vyučovala filozofia a teológia a bohatou ju navštěvovali poslucháči z celého Uhorska. S ohľadom na tieto skutočnosti iste by nebolo od veci bližšie si povšimnúť aj školské pôsobenie paulínov na Slovensku.

V TRNAVE AJ V MARIANKE

Pozoruhodné údaje uvádzajú svojej práci *Dejiny Mariatálu* (Marianka, 1942) X. S. Čík z Kongregácie bratov tešíteľov z Getsemani. Podľa jeho historickej zistení miestom generálnych štúdií pre paulínsky rád v Uhorsku stala sa roku 1671 na základe buly pápeža Klementa X. Marianka (!). Roku 1673 otvoril paulínsky generál Ján Kéri, sídliaci v Marianke, samostatné filozoficko-teologicke štúdium v Trnave. Dovtedy mali vraj

paulíni v Trnave študijný dom, ale študovali na Trnavskej univerzite. Po otvorení ich vlastného štúdia v Trnave ostalo v Marianke iba štúdium filozofie, len v istých obdobiah sa tam vyučovala aj teológia. Podľa buly „generál rádu alebo jeho zástupca mohol sám promovať paulínskych kandidátov na doktorov teológie“. Tieto doktoráty uznal osobitným diplomom z roku 1674 aj cisár Leopold I.

Ďalej spomenutý autor uvádzajú viacero mien členov rádu promovaných v Marianke na doktorov filozofie i teológie. Okrem toho píše: „Mariatálski paulíni mávali často verejné dišputácie pred biskupmi s kapucínskymi a františkánskymi profesormi z Bratislav. Na generálnej kapitule, ktorá sa schádzala v Mariatáli, niektorí z paulínov mávali vedeckú prednášku... Takéto prednášky vydávali paulíni potom aj tlačou.“

Napokon sa už dozvedáme i to, že až roku 1774 cisár Jozef II. odobral paulínskemu generálnemu predstavenému právo udeľovať doktorát a nahradil ho právom udeľovať akýsi seniorát a až roku 1782, za panovania tohto cisára, zaniklo filozofické štúdium v Marianke. Čík konštatuje, že vzhľadom na privilégiá „paulínske štúdium v Mariatáli bolo postavené na roveň univerzite“.

ZÁSTANCOVIA SLOVENČINY

Paulínske štúdiá v uvedenom čase boli určené iba pre členov rádu, hoci v skoršom období vyučovali paulíni aj svetskú mládež (mali gymnázia). Jednako i v rámci rádovej pôsobnosti vychovávali vzdelancov, ktorí pôsobili potom na mnohých miestach v celom Uhorsku, a tak iste prispeali k zvyšovaniu kultúrnej a vzdelanostnej úrovne v krajinе. Napokon, paulínom možno pripisať aj zásluhu na rozvoji úsilia o uvedenie slovenčiny do literatúry. Bol to totiž práve paulínsky nedeľný kazateľ z Marianky Alexander Máčaj, ktorý už roku 1718 vydal v trnavskej univerzitnej tlačiarne knihu slovenských kázán *Chleby pravotín*, napísanú ako prvú slovenským (západoslovenským) jazykom, vedome autorom odlišeným od češtiny.

Ak sa možno oprieť o spomenuté údaje, trvalo generálne štúdium paulínov v Marianke, súbežne s existenciou Trnavskej univerzity, vyše sto rokov. To nie je zanedbatel'ná epizóda. Zaslúžilo by si teda pozornosť historikov nášho školstva.

JOZEF ZAVARSKÝ

Matť
posledných
päť dolárov,
tri dám
do reklamy

Henry Ford

www.vox.prikryl.sk

Matť posledné
peniaze,
objednám si

VOX

mesačník moderného
krest'ana

časopis v PDF formáte
o náboženstve a kultúre

OBJEDNÁVKY:
vox.zdruzenie@gmail.com • 0918 472 420

Vydavateľstvo Adalen prináša
na knižný trh novinku

**Stručný slovensko-anglický
teologický slovník**
od dvojice autorov
Doc. Edity Hornáčkovej
Klapicovej, PhD.
a ThDr. PhDr. Petra Klecha, PhD.

Publikácia je dvojjazyčným výkladovo-prekladovým ekumenickým slovníkom, ktorý zahŕňa najpoužívanejšiu slovnú zásobu súčasnej kresťanskej teologickej terminológie v rozsahu približne 1 300 slov. Cieľom je poskytnúť základnú odbornú terminológiu z najdôležitejších vedných odborov kresťanskej teológie tak, že každý termín vo východiskovom jazyku obsahuje stručnú definíciu a ekvivalent v cieľovom jazyku.

„Aj keď na území Slovenska možno hovoriť už celé storočia o tvorbe odborných slovníkov, ohľadom terminológie teológie sa tejto oblasti nevenovala primeraná pozornosť, hoci teológia si postupne, najmä v ostatných rokoch, vybudovala bohatú slovnú zásobu,“ píše o slovníku hlavný recenzent nitriansky biskup Prof. ThDr. Viliam Judák, PhD. Publikácia podľa jeho slov vypĺňa medzeru na knižnom trhu a môže byť užitočnou pomôckou pri práci prekladateľov a tlmočníkov. Je určená aj pre odborníkov v teologickej a filozofickej oblasti, ktorí pracujú s cudzojazyčnými textami, pre študentov, ale i pre širokú verejnosť.

*Stručný slovensko-anglický teologický slovník za cenu 5,90 eur si je možné objednať
e-mailom na adresu adalen.knihy@gmail.com
alebo telefonicky na čísle 0915 561 420*

Dvojtýždenník o náboženstve a kultúre

Vydáva o. z. Vox in deserto v spolupráci s Radou KBS pre vedu, vzdelanie a kultúru
Vychádza dvojtýždenne v PDF podobe. Adresa redakcie: Dvojkrižna 4, 821 06 Bratislava;

ISSN 1339-3634

www.prikryl.sk/vox/

Šéfredaktor: Mgr. Pavol Prikryl, tel. +421 915 793 811, e-mail: prikryl62@gmail.com

Predplatné si je možné objednať e-mailom alebo telefonicky: vox.zdruzenie@gmail.com; +421 918 472 420

Číslo bankového konta: SK03 0200 0000 0035 0204 0751